

AZ EMBER

GÖNDÖR FERENC POLITIKAI HETILAPJA

Somogyi Béla

Nemes lelkének kialudt tüze lobogva föllángol és felgyújtja a házat, ahol a gyilkosok immáron negyedik esztendeje rejtőznek. Kiszurt és örökre behunyott szeme rámered azokra, akik megölték és elnémult szája szörnyűséges, vádoló beszédet mond gyilkosokra és felbujtókra egyaránt. Somogyi Béla, nemes mártírunk megszólal, reszketve hallják a gonoszok hangját, véres arca, ime, megjelenik és megdicsőült szelleme itt kísért és nem engedi nyugodni a rossz lelkiismeretűeket. Nem történt semmi, mindössze az történt, hogy Csongrádon ismét robbant egy bomba, ismét meghalt és elnyomorodott egy sereg ártatlan ember, más semmi sem történt és ime, Magyarországon mindenki Somogyi Béla nevét suttogja, minden riadt tekintet Somogyi Béla gyilkosait fürkészi. Nem lehet szabaddulni Somogyi Béla vértanui arcának szemrehányó tekintetétől, amelynek örökre kialudt voltában is mindennél nagyobb ereje, perzselőbb, gyújtogatóbb lángja, tüze és minden másnál megsemmisítőbb pupillája van. Negyedik esztendeje már, hogy tisztiruhás ragadozók hü kíséreljével, Bacsó Bélával együtt kihurcolták a Dunához, szeméit kiszúrták, kezeit kitördelték, komoly szép férfifejébe golyót röpítettek és azután meggyilkolva, összedrótözva beledobták a Dunába. A negyedik február közeledik e rémített óta és hiába hagyták futni a gyilkosokat, hiába járnak ezek máig is szabadon, Somogyi Béla és Bacsó Béla vértanuhalálának szörnyűséges átka ott zug a magyar élet felett és megtorlásért, bosszuért kiált és nem lesz addig nyugalom és béke Magyarországon, amíg ez az irtózatoss gonosztett megtorlatlan.

Nem használ itt semmiféle mesterkedés, ezeryi fufang, ravaszság, képnyomatás: a Somogyi-gyilkosságot azért nem kell napirendre tűzni, mert az sohasem kerülhet le a napirendről, az mindig napirenden marad, amíg megbosszulva nincs. Lám, most is, minden ugynevezett aktualitás nélkül, már megint a Somogyi-gyilkosság kerül a magyar közélet homlokterébe, sajtóban, parlamentben, utcán, kávéházban, mindenhol a négyesztendő előtti szörnytettről beszél mindenki és hiába tusolták el a huszadik századnak ezt az ijedelmes szégyenét, mindenütt a gyilkosok nevét emlegetik, mindenütt a nyomukban van a megtorlásért lihegő számonkérés. És akárki meglátja, hogy a keresztény, nemzeti kurzus fejére Somogyi Béla véres szelleme fogja a lavinát megindítani, hogy ez a meg nem torolt orgyilkosság — annyi ezer közül épen ez az egy — fogja megrendíteni és végül eltemetni azt a rendszert, amelyben tiszta és értékes férfiak szabad volt minden következmény nélkül tömegesen kiirtani. Ma megint Somogyi véres szelleme kísért és az ő elpusztításának véres emlékéitől rázkódik, vonaglik és fetreng az egész kurzus. Nem bujhattak oly mélyre és nem emelkedhettek olyan magasra Somogyi Béla gyilkosai, hogy előbbutóbb el ne érje őket a számonkérés és a bosszu megtorló keze. Lakolni fognak Somogyi Béla gyilkosai...

*
És most emlékezzünk 1920 év zord

februári napjára, amikor idekint a száműzetésben rohant ránk a Somogyi-gyilkosság megrendítő vészire. Kétségbeejtő, szívet remegtető órák és napok voltak ezek, hiszen mi Somogyi Bélát viruló egészségben hagytuk ott őrhelyén, a munkaasztalnál, ahol hosszú esztendőket dolgoztunk együtt vele. Nekünk barátunk, bajtársunk, tanítónk, mesterünk volt Somogyi és akik kikerültünk onnan, valamennyien éreztük, hogy e férfiú egy kicsit helyettünk és értünk is meghalt. Bus véletlen, hogy épen e kegyeletes sorok mélyen megemlékezést Somogyi Béláról és nem megfordítva. Hiszen ugyanazon hazafias elemek, akik Somogyi Bélát Budapesten elhurcolták a Dunába, már korábban, 1919. július első napján hasonló sorsot szántak nekem és engem a bécsi Duna fenekére akartak meríteni, ami tudvalevően semmivel sem enyhébb birodalom, mint ahova később szegény Somogyi került. Én rá is sokan és fegyveresen támadtak, csakugy, mint Somogyira, én is bent voltam már az autóban és roboztak ki velem Schönbrunnba és valóban nem az ő jószándékukon mulott, hogy valahogy kikerültem a ragadozók karmaj közül, akik között esetleg személy szerint is voltak olyanok, akik később, 1920 február havában Somogyi és Bacsó körül olyan eredményesen tevékenykedtek. Én ismerem azt a lelkiállapotot, amelybe belesüpped az ember, ha fegyvertelenül, hét fölfegyverzett fehér tiszt karmaj közé kerül egy csukott autóba, amely száguldva robot a vak éjszakában. Én sejtem tehát, hogy miket gondolhatott, miket érezhetett Somogyi Béla és Bacsó Béla, amikor az orgyilkosok roboztak velük a pesti éjszakában integető halál felé. Sokat, sokat, nagyon sokat kell erre gondolnom, nem igen lehet egy nyugodt félórára sem elfelejteni ezt az irtózatot, amely gyászfeketévé avatta Somogyi Béla utolsó óráit. Nem, nem, nem lehet az, hogy akik ezt az irtózatoss gazemberséget elkövették és elkövetették, hogy azok nyugodtan és szabadon élhessenek tovább és rájuk süssön a nap és látó szemükkel rácsudálkozhassanak az élet szépségeire. Nem lehet élni és uralkodni azoknak, akik Somogyi Béla drága életét kioltották. A Somogyi-gyilkosság feszítő ereje nagyobb és ellenálhatatlanabb, mint valaha és a magyar munkásmozgalom nagy mártírjának hazajáró szelleme érleli a nagy összeomlást. Somogyi Béla még vértanuhalálában is a munkásosztály föltszabadításának ügyét szolgálja.

Az álvizsgálat okmányai

A képviselőházban Fábian Béla tüzte ismét napirendre a Somogyi-gyilkosság ügyét és követelte, hogy a gyilkosság ügyében lefolytatott vizsgálat aktáit tegyék le a Ház asztalára. Csáky Károly honvédelmi miniszter dadogó válaszában tücsköt-bogarat összebe-szél és egész komolyan hangsúlyozta, hogy a vizsgálatot lelkiismeretesen lefolytatták, de nem sikerült a gyilkosokat kézrekeríteni. A honvédelmi mi-

niszter a legtöbbet egy bünjelként megtalált nadrággal foglalkozott, amelyről lapunk más helyén méltó beszámolót talál az olvasó. A miniszter szerint a nyomozati iratok mindenkinek rendelkezésére állnak. Ezeket az iratokat megtekintette Pakots József nemzetgyűlési képviselő és a „Magyarország” hasábjain egy nyilatkozat keretében ismertette őket. Mondanunk sem kell, hogy a Somogyi-gyilkosság ügyében lefolytatott álvizsgálatnak ezek az okmányai a bünpalástolásnak legklasszikusabb okmányai maradnak minden időben. Itt mindenki alibit bizonyít, aki gyilkolt és az iratokból szinte az derül ki, hogy szegény Somogyi Bélát tán meg sem ölték.

Nem érdemes ezeket a szégyenteljes okmányokat részletesen ismertetni, ehelyett sokkal érdekesebb

Beniczky Ödön nyilatkozata

A „Magyarország” szombati számában Pakots József nemzetgyűlési képviselő ismertette a Somogyi-gyilkosságra vonatkozó akták közül azt a záróokmányt, amelyet a nyomozás befejezésekor vettek fel s amelyet gróf Csáky honvédelmi miniszter tett hozzáférhetővé a nemzetgyűlési képviselők előtt. Általánosságban élénk feltűnést keltett a jegyzőkönyv és egy újságíró felkereste Beniczky Ödönt, akinek belügyminisztersége alatt a gyilkosság történt, s aki már többször kijelentette, hogy ő ki is nyomoztatta a gyilkosokat, hogy megkérdezze véleményét és hozzászólását a most nyilvánosságra került jegyzőkönyv ügyében. Beniczky Ödön a következőket mondotta:

— A „Magyarország”-ban megjelent okmányból nem tudok tiszta képet alkotni magamnak, mert ott csak az utolsó akta van kivonatossan közölve. Érdekes volna az összes aktákat ismerni, melyek az egész nyomozás lefolytatása alatt készültek. Természetesen nekem meg van a mondanivalóm az egész ügyről. És most újból leszögezem itt, hogy minden fázisát és minden momentumát ismerem az egész Somogyi-gyilkosságnak, annak részleteiről azonban a jelen pillanatban, mikor ezeket mondom, még nem tájékozthatom a nyilvánosságot.

Az újságíró itt megemlítette Beniczky

Ödönnek, hogy a nemzetgyűlés egütöbbségi ülésén Fábian Béla indennitási beszéde alatt, sőt a honvédelmi miniszter válasza közben is, több olyan közbekiáltás hangzott el, hogy: *Nyilatkozatok Beniczky Ödön! Idézzék meg Beniczky Ödönt a Ház színe elé, hogy itt mindent elmondhasson!*... Erre a közbevetésünkre ezt a választ kaptuk:

— Arról nincs tudomásom, hogy a Ház előtt egyesek részéről az az óhaj merült volna fel, hogy én ott jelenjek meg, ez egyébként is minden precedens nélkül való eset lenne. Ha nemzetgyűlési képviselő volnék, magától értetődően a legrészletesebben adnám elő a képviselőházban mindazt, amit a Somogyi-ügyről tudok. A politikai életből való visszavonulásom óta azonban megváltottam a jogot arra, hogy polgári életem nyugalmát senki ne háborgassa, valamint arra, hogy az egész ugynevezett magyar politikára tisztelettel fütyüljek. Már ettem egyszer abból a sütetből, hogy a harc vonalán én egyedül ugrottam, a bajtársaim pedig lelkesedve gratuláltak — az ajtófüggönyök mögött vagy a folyosó valamely zugában, ellenben mikor állt a harc, az ülésteremben, úgy ültek, mint a csuka. Látom, a helyzet ma sem változott. A nemzetgyűlésen hetek óta kerülgetik a dolgokat, mint a macska a forró kását, de még senkisék akad, aki a gyereket a maga igazi nevén megnevezni merné, ellenben szívesen vennék, ha valaki más kaparná ki a saját részéről.

— Nem látom be, miért én, a nemzetgyűlésen kívül álló magánégyén, aki az ugynevezett mentelmi jog sérelmét még addig a határig sem élvezem, melyet eddigi legszemélyesebb tapasztalataim megállapítottak, miért tegyem ki magamat igen valószínű represszáliának, mikor a mai közviszonyok közepette igen élénken el tudom képzelni annak lehetőségét, hogy Somogyiék gyilkosai továbbra is szabadon járnak-kelnek, a belügyminiszter pedig, aki a büntényt kinyomozta és a törvényes megtorlás érdekében mindent megtett — le van csukva!

— A Somogyi-ügyet újságy nyilatkozatokkal amugysem lehet elintézni. Mivel az akták igazmondását a nemzetgyűlésen kétségbevonták, viszont a honvédelmi miniszter ur szemmeláthatóan igen biztos a dolgában, nincsen semmi akadálya annak, hogy az ügy újra felvetessék. A független bíróság előtt, eskü alatt, a nagy nyilvánosság ellenőrzése mellett kötelességem lesz teljes vallomást tenni.

A munkásság megforlást követel

A szociáldemokrata párt hivatalos lapja, a „Népszava”, napok óta követeli a Somogyi-gyilkosság ügyének újrafelvételét és tiltakozik a hamis igazolványokkal való szélhámoskodásnak a rendszere ellen. A „Népszava” szerdai számának vezető helyén a többek között a következőket mondja:

„Ugyanilyen bátorságra mutat a kormány magatartása a Somogyi-Bacsó-gyilkosság ügyében. Odáig már eljutott a kormány, hogy likvidálni kívánta ezt a rettenetes büntetést a honvédelmi miniszter fölshóllásával. Csak hogy ez a bűnyű nem olyan természetű, amelyet elsimítani lehetne a nyilvánosság kizárásával lefolytatott alibiigazolási jegyzőkönyveivel, mert ez a büntetést az egész világ felháborodását zúdította Magyarországra. Ennek a gyilkosságnak megforlásával adósa Magyarország az egész művelt világnak és adósa minden jóérzésű és igazságszerető magyar polgárnak. És ezt a kötelességét

sem kerülheti el a Bethlen-kormány azzal, hogy ráfogja akár a szociáldemokrata pártra, akár az egész ellenzéki frontra, hogy politikumot akarnak belőle csinálni. Ennek a gyilkosságnak majdnem minden kis részlete is nyílt titokként él itt az emberek között. Füződnek a tett végrehajtásához olyan gyanúsítások, amelyek a kormányra sem kellemesek. És ha másért nem, hát a titokban élő gyanúkok megszüntetése végett is arra kellene törekednie a kormánynak, hogy a katonai ügyészség jegyzőkönyveiben névleg szereplő összes gyanúsítottak ellen újból induljon meg az eljárás, de most már a teljes nyilvánosság előtt és tégynenek eskü alatti vallomást mindazok, akik erről az ügyről sokkal-sokkal többet tudnak, mint amennyit a honvédelmi miniszter elmondhatott a kezei közé adott aktákból.

Mert Somogyit és Bacsót mégis csak meggyilkolták bestialis módon, a vizsgálat akkor a rémület szörnyű hatása alatt gyorsan és eredményesen indult meg, ezt hajlandók bizonyítani esküvel azok a férfiak, akik felelős állásban voltak és lesznek más tanúk is, nincsen tehát senkinek joga arra, hogy ezt a bűnt takargassa és a megtorlást lehetetlenné tegye.

A nagy per

A kurzus keresztmetszetét látjuk. Az ugynevezett igazság csarnokában perek folynak, amelyekben nem is kell ítélet. A Horthy-uralom legfőbb hatalmasságait Prónay-t, a rettenhetetlen brigadéros, Héjjas Ivánt, aki magát istennyalának nevezte, a tömeggyilkosságoknál ezt a két vezérét, Pekárt és Klebelszberget, az egész véres rendszert jelentéktelen becsületsértési perekben kikezdte a rozsdá. Kár, hogy nem állíthatnak egy megafont a főtárgyalási terembe, hogy elektromos hullámok nem viszik a világ négy tája felé a vallomásokat, amelyek most elhangzanak az ugynevezett független magyar bírák előtt, a vallomásokat, amelyek a legördítőbb vádak a stricik rémuralmáról, a vallomásokat, amelyek a legszomorubb kétségbeesítő képet festik a szerencsétlen, szenvedő Magyarországnak.

Emeljük fel a budapesti törvényszék tetejét és nézzük a vádlottakat, akik a vádlottak padján ülnek, és a tulajdonképeni vádlottakat, akik az arany szabadságban fürdenek és ellenük a leg-halványabb eljárás sem folyik.

Pater Bónis Arkangyal a Héjjasról — a nemzeti hősről

Pálóczi-Horváth István, az Ébredő Magyarok volt elnöke és pater Bónis Arkangyal, az Ébredők egyik vezető tagja közt folyó becsületsértési pert tárgyalta Lajos Ódön járásbíró.

A p-rt a pater indította, mert Pálóczi-Horváth azt állította róla, hogy intrikál Héjjas ellen és rágalmazza Héjjaszt. Az Ébredők volt elnöke ugyanis azt kifogásolta, hogy pater Bónis a vezetőségnek így állította be Héjjas személyét:

Héjjas akkor, amikor Nyugat-Magyarországon súlyos feladatok elvégzésére lett volna hívva, mindennap végig aludta a napot és csak akkor tett valamit, amikor mellé még egy századost kiküldöttek. Különbön is itthon is állandóan dorbézol, inasával, akit szinten Nyugat-Magyarországról hozott haza, tartatja ki magát, az inas felesége süt, főz és mos Héjjas Ivánra anélkül, hogy ezért bármiféle ellenérték is kapna és Héjjas Iván váltót hamisított, ezért kellett megszöknie.

Pálóczi szerint Bónis ugyanezeket Héjjas szemébe is megmondta, de miután vádjait nem tudta igazolni, összecskölődött Héjjasal.

Pater Bónis a tárgyaláson kijelentette, hogy a vádakát kivétel nélkül igazolta és ma is a maguk egészében fenntartja azokat. Szóval nem rágalmazta Héjjaszt.

A békítési kísérlet nem sikerült. Mire a vádlott így fakadt ki:

— Hogyha főtisztelendő urnak az az érdeke, hogy ezt az ügyet folytassuk és érdeke az, hogy az ébredőknek a tekintélyét lejárassa, hogy Héjjaszt idehozzák a bíróság elé és itt egy ország csodálkozó szemeláttára mossák a szennyesét, ám legyen, folytassuk a tárgyalást.

És folytatni fogják a tárgyalást.

Pekár, a fehér Lenin-fiúk barátja

Hasonlóan nem sikerült kibékíteni a Seszták elnök urnak Feleky Gézárt Pekár Gyulával. Pekár Gyula Feleky „Pekár ur” című vezércikkét inkriminálta, amelyben többek közt arról van szó, hogy Pekár barátjainak tekint a fehér Lenin-fiukat, Danton című főcímű munkáját, mint államtitkár ráerőszakolta a Nemzeti Színházra.

Hosszabb vita után a bíróság csak részben rendelte el a bizonyítást. És pedig csak azt engedti bizonyítani, hogy a Danton-t rákényszerítette a Nemzeti Színházra. Hogy Héjjas, F. Kiss és Pekár egyéb barátai gyilkoltak, ennek bizonyítását a bíróság mellőzi, mert a cikk sem állította azt, hogy Pekár velük, mint gyilkosokkal és rablókval tartotta volna fenn a barátságát. A tárgyaláson Pekár ügyvédje, dr. Székely István kifejtette, hogy nem Héjjas és Francia Kiss becsülete forog itt kockán, hanem Pekaré. Pekár azért glorifikálta Héjjaszt, mert köztudomású, hogy Héjjas a románok kivonulása után és Nyugatmagyarországon hervadhatatlan érdemeket szerzett. Hogy Héjjas tullepte a határt (!), arról Pekár nem tudhatott. Egyébként nincs ítélet, amiket Héjjas véghezvitt, dr. Székely Imre ügyvéd szemében, egyszerű határ-átlépés. Borzalom!

Ocskay brigadéros országa

A legszenzációsabb per katonai per. Legnagyobb részt zárt ajtók mögött folyik. Prónay alezredes indította tisztjei ellen, mert azt állították róla, hogy a királypucss idején átpártolt Károlyhoz, elárulta Horthyt. Ocskay brigadérosnak nevezte a zászlóalj Prónayt és olyan hírek is keringtek, hogy a felesége, Pálffy Alné grófnő, Zita volt udvarnője sorrajárta a felkelő tiszteket és meg-agította őket Károlynak.

A tárgyaláson kiderültek a következő pikáns dolgok: Prónay tisztjei nem érintkeztek Prónay ama tisztjeivel, akik a Britanniában laktak, Prónay szűkebb vezérkarával.

A nyugatmagyarországi bandaharcokra Horthy Miklós kormányzó adott parancsot.

A tiszteknek polgári ruhában kellett a frontra utazniok, hogy az antant-bizottságot kijátszák.

— En egy titkos társaság áldozata vagyok — mondotta a tárgyaláson Prónay — ez a titkos társaság nemzetrontó irányban dolgozik.

A tárgyaláson kiderült, hogy Prónay katonái Nyugatmagyarországon fosztogattak, gyilkoltak, mintha ellenséges földön lettek volna. Többen idézték Prónay mondását: — Vérrrel fogom vörösre festeni a budai vár falait.

Kihallgatták tanunak Héjjas Ivánt is, aki viszont Károlyt leplezte le. Eszerint Károly vele is akart szövetkezni és löszereket ígért. Héjjas elmondta, hogy Magasházy őrnagy, Horthy szárnysegédétől telefonon utasítást kapott, hogy vonuljon a király csapatai ellen.

A régi labancvilág teljes fényében tűndököl. Csakhogy nem fogják fejét venni Ocskay brigadérosnak. Kár, kár, kár...

Jumperek, bluzok, kötött mel-lények, ruhák, selyemtrikók,
minden színben, házról az ajtót gyártmányok,
130.000 koronától feljebb

Engros árak! — Detailban is!

S. Radoschitzky

II. Blumauergasse 1,
a Bayerischer Hofnál szemben

NACHTFALTER

I., PETERSPLATZ 1 (Graben mellett)
Magyarok találkozó helye — Elsőrangú kávéházi és bar-
italok — Reggel 3 óráig nyitva

A kölcsön titkos feltétele: Horthy ellen

Feltétlenül beavatott helyről, a magyar külügyminiszterium köréből kapjuk a következő szenzációs értesülést:

Bethlen István miniszterelnök a kölcsönről tartott beszámolójából ki-felejtette a külföldön kötött megállapodás ötödik pontját. Ez a titkos ötödik pont a külföldi kölcsön egyik legfontosabb feltételeként a kormányzói hatáskör szabályozását és megszorítását, valamint a kormány-

zói időtartam megszabását köti ki. A kölcsönt csak az esetben folyósítják: Magyarország számára, ha alaposan megnyirbálják Horthy kormányzói hatáskörét és pontosan megállapítják, meddig maradhat még Horthy a helyén. Mértékadó körökben úgy hiszik, hogy ezt a szigorú feltételt Bethlen miniszterelnök esz-közölte ki Horthy ellen.

Ruperték törvényjavaslata a nemzeti kiengesztelődésről

Nagy Ernő az emigráció likvidálását követeli

A Rupert Rezső vezérlete alatt álló *Kossuth Lajos-párt*, amelynek körébe Ruperten kívül *Horváth Zoltán*, *Nagy Ernő* és *Cserty József* tartozik, elhatározta, hogy teljes erővel indítja meg a harcot a tökéletes *rendszerváltozásért*. Ruperték pártja mindenek előtt *törvényjavaslatot készít a nemzeti kiengesztelődésről*, amely az ellenforradalom üldözö rendszerének egyszerűen véget akar vetni. Errenézve a *Kossuth Lajos-párt* részéről a következőket jelentették ki:

— A párt *törvényjavaslatot készít a nemzeti kiengesztelődésről*, amelynek célja kiküszöbölni állami és társadalmi életünkben minden zavaró mozzanatot. Alapelvei a javaslatnak a jogegyenlőség és polgári szabadságjogok rendszeréhez való visszatérés, a régi alkotmányos igazságszolgáltatás s az 1920: I. tc.-be foglalt választói jog és eljárás visszaállítása, megfosztva ellenforradalmi rendelkezéseitől. Az alkotmányos változgasdaság biztosítása végett, hogy az ország minél könnyebben alkalmazkodhasson a változó viszonyokból folyó szükségletekhez, azt is tervezi a javaslat, hogy az államfő hivataloskódása határidőhöz köttessék.

Ez a szabadelvű szellem vonul végig egyébként *Nagy Ernő*nek a képviselőház keddi ülésén mondott bátor és férfias beszédében is. *Nagy Ernő*, miután a kormányt és a fajvédőket energikus támadásban részesítette, kemény szavakkal bélyegezte meg a Károlyi Mihály ellen folyó alávaló hajszát és többek között a következőket mondotta:

A *Habsburg-uralom* hozta reánk a háborút, a *Habsburg-uralom* folytatta azt, a *Habsburg-uralom* miatt veszett el *egy millió ember* (Ugy van! a szélsőbaloldalon), a *Habsburg-uralom*nak köszönhetjük azt, hogy Magyarország ma a sárba van fektetve. Nagyon természetes, hogy a *Habsburgok* büneiert bűnbak kellett és ez *Károlyi Mihály és társai*. (Ugy van! szélsőbaloldalon.) A Károlyi-pör a *Habsburg-legitimizmus pere*. A Károlyi-pör csak arra való volt és arra való, hogy a nemzet előtt tisztára mossák a *Habsburgokat* és befektetjük Károlyit és társait s az egész *októberi forradalmat*, amely pedig *Magyarország megújodását hozta volna*.

Megemlékezem az *emigránsokról*, akikről tudva van, hogy nem ölte, nem loptak, szóval fébenjáró bűnt nem követtek el. De tisztelettel kérdem, *miért nem jöhetnek ezek az urak haza? Talán azért, hogy a külföldön a kurzusról rosszat irtak?* Ha csak ez a bűnük és nem a haza ellen irtak, efelől hazajöhetnek és a kormánynak kötelessége odahatni, hogy *ezek hazajöjjenek* s becsületes magyar emberek ne kóboroljanak külföldön az egész világ csufjára. Hazaárulók: könnyű ezt mondani t. nemzetgyűlés, hiszen ebből már négy éve nagyon sokan élünk. *Görgeyt* is

hazaárulónak mondotta a közvélemény, sőt szerény magam is hazaárulónak tartottam, de amint kimutatta a történelem, *Görgey* nem hazaáruló és világos nem volt hazaárulás. Hibája, talán büne is lehetett *Görgeynek*, de hazaáruló nem volt. Így vannak *Károlyiék* és társai is: őket a haza kerekéi mellé akkor vetette a sors, amikor a szekér meredeken rohanva már nem volt fel-tartóztatható, felborult a szekér, összetört és összetörték azok is, akik benne voltak és a kereket fogták. Szerencsétlen emberek ezek és nem hazaárulók. Ha pedig hazaárulók, akkor hazaáruló *Tisza István* és párthívei is.

Rupert Rezső: Horthy Miklós a hadiflottát egy nappal előbb adta át, mint ahogyan a magyar forradalom kitört, mégsem tartjuk hazaárulónak!

Nagy Ernő: a kormány hasson oda, hogy ezek az emigránsok hazajöjjenek és ezért a következő határozati javaslatot vagyok bátor benyújtani (olvassa): „Utasítsa a nemzetgyűlés a kormányt, hogy a magyar társadalom teljes megbékülés érdekében a tisztán politikai cselekményeknek büntetőjogi uton való üldözését a multa nézve szüntesse be. (Helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Sakterkés és a zsidó katonák

Amikor *Tremmel Mátyás* halálát lelta a *Dob-utcai* csatában, ahol nyolc részeg katonatársával megtámadta a szegény gyermekeket felruházó asztaltársaságot, „*A Nép*” című lap „*Sakterkés*” címén féktelenül lázító hangú vezércikket irt. Ezt a vezércikket felolvasták a napiparancsban, mire lön keserves életük a nemzeti hadseregben szolgáló zsidó katonáknak.

Fürst Alajos nagykanizsai zsidó katonával — érettségizett fiu — klozetet puccoltattak. *Fürst Alajos* apja, *Fürst Vilmos* panaszos levelet irt egy szociáldemokrata képviselőnek. Az ügyből interpelláció lett. A honvédelmi miniszter válaszolt és kijelentette, hogy *Fürst Alajos* úgy nyilatkozott, hogy neki semmi baja nincs. *Fürst* védelmet kért apjával szemben, mert lehetetlen vele együtt élni, — mondotta —. Majd azt jelentette ki, hogy ezt a levelet apja úgy találta ki. A terrorista zsidó apa közben Budapestre menekült, mert internálással fenyegették meg. Ellenben a miniszter egy közbeszólásra, hogy *Győrben* miért ugrott le egy zsidó katoná a kaszárnya ablakából, — nem válaszolt. És nem válaszolt arra a kérdésre sem, hogy miért vannak zsidó katonák a hadseregben, amikor a hadsereget csak az önkéntes jelentkezőkből szabad felállítani?

AZ EMBER szerkesztősége:
Hamburgerstrasse 20., II. em. ajtó. 7

Anna bár (I. Anna-gasse 12)

MAGYAROK TALÁLHOZÓHELYE * ELSŐRANGU ITALOK * MINDEN ESTE LAUFER-GIBISCH MŰVESZ DUÓ * (AZ ITALOK RENDELÉSE NEM KÖTELEZŐ)

Magyar írók száműzetésben

III.

Barta Lajos

Barta Lajos a bécsi főposta újságíró szobájában találjuk. Telefonszótárát ad le egy újságnak. Fáradtan, kifulladásra támaszkodik a telefonfülkéjében. Kérdésünkre, hogy nyilatkozzék terveiről és hogy mit dolgozott az emigrációban, azt feleli, hogy írásban válaszol:

— Egészen sötét és keserű napokban is fennentartom a dac és a lázadás zászlaját. Utam a régi, túlélt mondanivalótól el — az ifjúsághoz és az irodalmi forradalomhoz vezet. Az ifjúsághoz, melyet nem terhel a múlt és amely csinálni fogja a készülő új világ irodalmát. Egykor találkozni fogunk néhányan, kevesen, velük, a sokakkal; azokkal, akik át tudtuk szerelni lelkünket és agyvelőnket. Az irodalom az emberiség konfliktusainak a megoldásáért van olyan imaginárius eszközökkel, melyeket nem tud nyújtani sem a tudomány, sem az igazság. Minden nagy kornak a nagy irodalma egy a kort átfogó alapvető és egyetemes fölismerésből épült ki. Mindaz, ami idáig egy a kort kifejező új irodalom megteremtéséért történt, nem volt más, mint az összeomló korok romjain elsőnek jelentkező lírai észrevételek feltárgyalása tépett és kereső formákban; egyfelől, mint az összeomlás dekadens tükré, másfelől, mint a jövő felé való íhletett felkiáltás. És nemcsak a versben, hanem a regényben is, de a drámában különösen. Ez az irodalom, mely még nem lett kész a lényeggel, mely még nem furta magát a fölismerések mélyére, azt hitte, hogy a lírai eszközök fogyatékosságával elszakíthatja az új irodalmat a régítől és hordozójává lehet az emberiség forradalmának: — formai megoldásokkal. Az új dráma, mely egy világkeletkezés explozív anyagát akarta volna magában hordani, az emberi történelem korszerű színpadi megoldása, a mondanivalók új kialakítása helyett: — a villamos reflektorhoz, a színpad megvilágítási játékához folyamodott... Még csak ezután kell az új regény és az új dráma a tartalmában jelentkeznie a kort átfogó nagy fölismerésnek! És akkor az irodalom a megfordított utat fogja megtenni a múlttól való el-

szakadáshoz: nem kívülről (a formával), hanem belülről, a mondanivalóval fogja elkezdni az átszületést és a formákat csak ott fogja átváltoztatni, ahol a belső mondanivaló szétrepeszt azokat. A formák forradalmának egész sereg írója áll ma kettőtörve, kiuttalanul az európai irodalmakban. Többnyire lírikusok, vagy lírai-expresszív dramatikusok, akik az idők élén rohantak lobogó nagyszerűségben és most: — koruk mögé jutottak. Az orosz forradalom nagy ténye és mindent megvilágító vulkanizmusa után nem nehéz megtalálni az emberiséget átfogó vezető igazságot, melynek tengelye és sugarai mentén az irodalom egészen mást fog látni az életanyagban, mint amit eddig látott. Nagyon egyszerű igazságról van szó: emberi valónk és életünk története kikerülhetetlenül meg van határozva és el van döntve a termelés világmechanizmusa által. Az ember létezése abból áll, hogy belekerül a termelés világmechanizmusának átfoghatatlan nagyságu gépezetébe, ott kipróbáltatik egy a maga természetes elhivatottságával ellenkező formára, mi alatt természetes valója ebből a zárt és könyörtelen gépezetből állandóan és hiábavalóan el akarja őt irányítani önmaga és az univerzum felé. Ez konfliktusokat jelent az egyénre nézve; az egyén élete a konfliktusok szünetlen és hajszolt folyamata. Az egyénekből álló társadalom nemcsak ezeknek az egyes konfliktusoknak az összege, hanem egy ennél sokkal összetettebb és egészen új valaminek: a konfliktusok konfliktusának a hatványa. Az irodalom nem volt az önmagukért felelősségre vonható emberek története; az ember a kényszer társadalmának reflexív lényé és az irodalom ennek a reflexív valómivé lett lénynek a története volt. Irtózatos mélység szédülete nyílik itt meg a világban elveszett ember számára. Az új irodalom: az ember társadalmi elvesztségének megmutatása lesz de célja: olyan társadalmi rend kikényszerítése, mely a társadalom reflexgépéből ismét megteremti az önmagát akaró, aktív embert. Ott, ahol ez nem fog a régi irodalmi formákkal menni, ott az irodalom új formákat fog magának szülni.

Uj célok előtt éreztem magamat és szellemi életem az utóbbi években nagy mértékben arra használdott el, hogy másoktól való minden eltanulás nélkül mint látó, értő és akaró: megint föléje kerekedjem az élet végtelen anyagának. Az impresszionizmus már csak csalásnak tűnt, a naturalizmus csak a fölszint és a dolgok bizonyos mélységét mutatta: föl kellett a legutolsó okokat kutatni. Ha azt az új író, aki lettem még nem tudtam kifelé egészen megvalósítani, ennek csak egyetlen oka volt: — a pénz! Éveken keresztül senkinek sem jutott eszébe, hogy: — jogom van élni, sőt talán szükséges is, hogy éljek! Ha nem elég az, amit már csináltam, talán azért, amit csinálni fogok? A jelekkel nem maradtam adós. A piacra sem kellett mennem, hogy mutassam érdemeimet és sebeimet, mint aki a konsuli méltóságra pályázik. Sokaknak illett tudni, hogy mennyi vagyok, mit érek, életem, erkölcsöm és erőm iránya hová mutat? Nagyon könnyű lett volna fölmorzsolódnál és elveszni egészen. De idáig még megmaradtam. Mindaz, amit az emigráció esztendőiben irtam, ha nem volt még egészen az új író — nemis állt ellentétben avval. Majd egyszer, ha lesz rá mód, hogy minden fölsőlegesen kitisztogassak magamból, hogy koncentráljam új emberi és művészi valómat, hozzáfoghatok részben írásban is munkabavet, részben csak tervben készre érlelt, nagyragondolt regényeimhez és drámáimhoz. — Élni akartam és gyermekeimet is éltetni akartam; néha itt is, ott is alkudtam, de: — soha meg nem alkudtam! A mi problémánk sokszorosan összetett: tőlünk elvették hazánkat és új hazát kellett keresnünk: — az emberiséget. Kitépett fa, egy új világba kellett beleygőkeresedni, melynek tenyésztési feltételei századok kulturelőlegével terhesebbek. A fa áll és nemokára mások is tudni fogják ezt! Fel fog kiáltani a nyugati ég alatt.

Egy nagy napilap, egy nagy folyóirat, egy nagy könyvkiadóvállalat kellene! Semmink sincs! Levágtott huszdarabok vagyunk. Elhazudhatatlan magyarságunk, száműzöttségünk, az igaz és jó magyarsághoz való viszonyunk, a nemzeti töke mulasztásai az utódállamokban: — nyílt és lángoló sebeink. Hol volna milderre hely? És ki fog igazán megérteni bennünket, ha elkezdjük az új mondánivalókat mondani! Ki öleli magához szívünket? Lehet-e még másban is, mint a munkásságban reményünk?

Irtam-e idekűnn? Igen. Két regényt; két egyfelvonásost; egy kis regényt; vagy száz körüli novellát; átdolgoztam a „Szerelmem“ című darabomat; újraköltöttem a „Tavaszi Mámort“. Irtam egy egészen új három felvonásos színdarabot, most lettünk készen a fordításával. A derekán vagyok egy másik új darabnak. Irtam néhány száz cikket, köztük egy csomót tul a napi aktualitáson. — Az átszerelés tul van az első tettekben, a vonat már az új sineken halad! Mindig és mindenekfölött igenelve az életet, illuziók nélkül kortársaim felől, kiirthatatlan szeretetben az ember iránt, összeszorítva fogamat, máglyára dobom még jó néhány adag vitalitásomat.

Privát vélemény

Hány áldozata is van ennek a Csongrádnak? Piroska, Fülöp, Simkó, meg Izé, hogysis hijják, én nagyon felejtős vagyok, már ezeket a neveket se tudom. Vannak, úgy emlékszem a tegnapielőtti lapból vagy heten, akiket őrizet alatt tartanak a bomba miatt. Meg az a boldogtalan Nagyjános Julianna, meg az a férfi, aki szintén meghalt a jótékonycélu éjszakán. Szóval ez kilenc áldozat.

Tudom én azt, hogy önök fel vannak háborodva s háborodásuk alatt nem érnek rá sajnálni mind a kilenc áldozatot; még csak azt a kettőt sajnálják, aki meghalt a bálón. Kérem, hogy ne háborodjanak fel azon, hogy én a két holtta varázslódott fiatal lényt már nem sajnálom, nem, sőt azt se tudom igazán, sajnáltam-e az első reggel őket, mikor — természetes borzalommal elolvastam a csongrádi báli tudósítást? Az a heves meghatottság, amit az ember a haláleset felett érez, körülbelül a hátramaradott családtagoknak szól, akiknek testéből lelkéből szakítja ki a temetkezési vállalat ezeket az életkeket. De hogy az ember a halottat magát sajnálja-e? Nincsen ez tisztázva kérem. Én a magam részéről egyáltalán nem érzem magam illetékesnek arra, hogy a halottat megsajnáljam. Nem tudom, van-e jussom hozzá, hogy sajnáljam. Nem tudom, teszek-e valami jófélét avval, hogy a halottat sajnálom. Nem tudom, teszek-e valamit, valamit aktívát, valami testvérieset avval. Én nem tudom, kit sajnálok, mit sajnálok, mért sajnálok akkor, mikor halottat próbálok sajnálni. Álom az, hogy ez a halott élt és hogy az a halott most

Heltai Jenő: Versek

Heltai Jenőnek új verseskötve jelent meg Budapesten, amely a költő harminc esztendőös költői termésének javát foglalja magában. A Heltai-könyv megjelenése ünnepe a magyar irodalomnak és valóban gyönyörűség végiglapozni a drága, finom és mély költői alkotások között. Alább közöljük Heltai új könyvéhez írott előszavát és pár mutatót azokból a híres és gyönyörű *Kató-dalokból*, amelyekben valamikor könnyezve mélyezett el az egész régi Magyarország:

Az itt összegyűjtött versek javarészt eddig megjelent három verseskötve (Modern Dalok, Kató, Versek) anyagából válogattam össze. Mind a három kötet régen elfogyott, évek óta nem kapható. Mindmáig hősiessen visszavertem minden olyan próbálkozást, amely újból való kiadásukat sürgette, mert hiszen ezek a versek jórészt elvesztették fényüket, frissességüket, elavultak és ma már alig többek fakó dokumentumoknál. Én magam is idegenül nézek egyikre-másikra, de nem tagadom meg őket: a maguk idejében, harminc évvel ezelőtt — háromezer évvel ezelőtt! — újat akarássukkal, az érzés és a forma szabadságára és játékoságára való törekvésükkel mégis csak valami föllelékezés-féle voltak az akkori elgyöngült líra fojtó levegőjében. Ma már szintelen az a háng, amely akkor forradalmi volt, a sok tiszteletlen, vakmerő vers olyan, mintha hosszú fehér szakálla volna már. Volt egy kis irodalmi harc ezek körül a versek körül, és ezen a réven én is belekerültem egyik-másik irodalomtörténeti tankönyvbe, igaz, hogy csak elriasztó példa gyanánt. Ez is valami. (Huszonégy éves voltam, amikor

első verseskötve megjelent, akkor bélyegeztek először erkölcsstelennek és nemzetközinek. Destruktív csak ötven éves koromban lettem, tehát úgy látszik, nem sokat változtam ez alatt a harminc év alatt. A kritika sem.)

Hogy aztán legutolsó könyvem megjelenése óta mégis csak irtam egy pár verset, amelynek egyszer-mászor valamivel barátságosabb viszhangja is volt: ez valahogyan megint ráterelte az emberek figyelmét hozzáférhetetlen régi verseimre. És most, harminc év után, végre én is elhatároztam, hogy újra kiadom őket, megtoldva kötetben még meg nem jelent tíz-husz versemmel. Harminc év lírája feketélik ezeken a lapokon, amelyeket most az olvasó kezébe kap: és ez a gyűjtemény, ha nem tökéletes is, de mégis elég hű képét adja egy költő fejlődésének, az ugyan szabad magamat egy kis elbizakodottsággal költőnek koszoruznom. Egy-egy név, egy-egy dátum a versek mellett: nem nagyképűség, csak szerény magyarázat ahogy ez a cím hijával szükölködő bevezetés sem akar több lenni mentegetőzésnél, bocsánatkérésnél.

Régibb verseimnek egyik-másik sorát, szavát, rimét megváltoztattam: nem azért, hogy a halhatatlanságért való harcukat megkönnyítsem, — minden író addig halhatatlan, amíg ennek az ellenkezőjét rá nem bizonyítják — azért sem, hogy a rosszból valamivel jobbat csináljak, ma ugyanazt mondják, amit akkor mondtak, lelkében a régi maradt valamennyi. Csak a port töröltem le, meg a pókhálót szedtem le róluk.

Budapest, 1923. november végén.

HELTAI JENŐ

Mert dalaimnak...

Mert dalaimnak azt a részét,
Mely tulnyomónak mondható,
— Minek tagadjam gyöngeségem —
Kegyedhez irtam, kis Kató,

És dalaimnak az a része,
Mely tulnyomónak mondható,
Kegyednek semmiképp se tetszett,
Sőt visszatetszett, kis Kató.

Igaz, hogy önt tegezni mertem,
Ami botránynak mondható,
Mert önt csupán magáznom illik
Vagy kegyedeznem, kis Kató.

De dalaimnak azt a részét,
Mely tulnyomónak mondható,
Mégis szívből szívhöz irtam,
Az ön szívéhez, kis Kató.

Hogy ön hideg maradt s kegyetlen,
Már ez malörnek mondható,
Ha bánatomban meghalok most,
Magára vessen, kis Kató.

Magára vessen, ha belőlem
Más nem marad meg, kis Kató,
Mint dalaimnak az a része,
Mely tulnyomónak mondható

Dalok a kórházból

1.
Hát ugy esett... Kórházba vittek
Derék, irtalmas emberek.
„Itt csak a jó Isten segíthet“ —
Igy szólt a bölcs doktorsereg.

Agyam köré gyűlt valamennyi,
— A fiatalja így tanul —
„Ma nem fog inni, nem fog enni...“
Én ott feküdtem szótlanul.

„Mily kiaszott az istenadta...“
„Nem áll tul a holnapot...“
Egyik a pulzusom kutatta,
A másik megkopogtatott.

És kreozottal meg chlninnel
Halálra klnzott mindahány —
Én szedegtettem ámmal-immel
A prulákat óraszám.

2.
S mikor már elsrattak engem
Az ápoló bus angyalok,
Kicsi Katómnak megizentem,
Hogy holnap este meghalok.

3.
Kicsi Katómnak megizentem:
„Jöjj, látogass meg, angyalom,
A nyolcadik sarokszobában
Fekszem halálos ágyamon.“

„A nyolcadik sarokszobában
Sok nagy beteg található,
De betegebb, mint valamennyi,
A te poétád, kis Kató.“

Ó, sohasem gyógyít meg engem
A kreozot, a sok chlnin,
Fáradt karom ölelni vágyik,
Csókot kívánnak ajkaim.“

„Csókolj meg, egyetlen szerelmem,
Lázás gyönyörrel, biztatón,
Szegény, bolondos kis poétád
Gyógyítsd meg, édes kis Katóm.“

3.
Te baba-arcu, szösze gyermek,
Isten bocsássa blnödöt meg,
Hogy nyomorultan veszni hagyta
Azt, aki meghalt te miattad.

Én kis Katóm, légy boldog azzal,
Ki bánatodban megvigasztal...
Különbén ez már ócska nóta,
De az utolsó, szép Katóka.

Ha jó barát, barátné faggat,
Majd mond el a kíváncslaknak:
„Én voltam egyetlen reményem,
Egy csókom árán most is éne.“

halott. A Halál országa az örökkévalóságban tul fekszik, én oda vizumot nem kaptam még, én azt a területet se a moziból, se a sarkutazók könyveiből nem ismerem.

Hanem bármily laikus ismerettel, de ismerem a többi hét áldozatot, azokat akik életben maradtak. Az ugynevezett tetteseket, akiket lezártak s akiket talán fel fognak... én azt nem tudom kimondani. Én azt várnál s elképzelni se tudom, azt, amit Önök, polgárság, nemzet, adófizetők, most bizalommal remélnék. Nem. Dehát akkor is ezek a heten rabok lesznek esztendeig meg esztendeig. És ha rabok se lesznek, ha holnapután szabadon eresztik őket, akkor is gyilkosok maradnak, mert gyilkosok. Ha lefektűsnek egyedül egy ágyba, egy gyilkossal fog egy ágyban hálai mind a hét, minden éjszaka, míg csak itt lesz a földön. Én kimondhatatlanul sajnálom őket, tanulatlanul, törvénytelenül, igazságtalanul, férfiatlanul, irtózatossá sajnálom őket, leírhatatlanul kinyomtat-hatatlannal, elorgonálhatatlanul.

Én a gyilkolást nagyobb csapásnak látom, mint a meggyilkoltatást. A gyilkos az igazibb áldozata a gyilkosság-nak, szerintem. Én halálomig sajnálom azt az embert, akiből a gyilkosság gyilkost csinált.

Még meg is büntetik!

Szép Ernő

SZIGETHY

Rég olvastam írást, annyira nem tollal-írottat, mint „Az Ember” mult számában szomorú Szigethy Félix kollégám éjszakájának történetét. A fiatal írónak sikere volt. „Mit szólsz a Szigethy-cikkhez?” Kérdezte tőlem a megjelenés napján Göndör Ferenc. „Az Ember” szerkesztője, elégedetten. „Mikor irsz már ilyesvalamit?” faggatott tovább. „Talán nemsokára”, mondtam neki. „Mit szólok hozzá?... Szomorú vagyok. Hiszen tudom, hogy e bestiális időkben az írónak fel kell metszenie magát, hogy mint a meleg állat, vérrel itassa az érdeklődés szomját. Vér kell, mert a tiszta víz unalmas, a menyei nektár zamátát pedig a közönség inye nem érzi. Üdvözöllek az ismert írók beérkezett sorában testvérem, Szigethy Félix. Egy kicsit furcsa mesterség ugy-e. Kokainon, szajhakkal felpántlikozott Kärntnersträssen, csillagokkal teleköpöködött csillag téli éjszakában őrt állva a tiltott éjjeli mulató előtt. És ugylátszik, ez is szükséges, mert így jut el az ember ahhoz az egyetlen termékeny és fontos pillanathoz, amikor egy piszkos márványlap fölé borulva, a kapuciner mellett hajnal-szürkületben meglátja, feleli és torkon ragadja magamagát.

Tehát ne higye senki, hogy Szigethy Félixet, aki szabadon repül a mindennapi bünbeesés forró pokoltárna-lehetőségei felett, szánalmammal meg akar-nám sérteni. Egyszerű olvasó átadtam magam én is, mint a többiek, a leírás furcsa exotikumának, a meglepő lelki nyíltságban Hamsuni, sőt Dosztojevszky-hez hasonló mélységekre bukkantam, csak néhány pillanat múlva jutott eszembe, hogy a borzalmas történet nem egy kínai kuli sorsát írja le, s nem egy kínai teaház opiumorgiáit, hogy a történetet nem Paul Morand francia író találta ki (Párisban most divatosak az ilyen erotikus izü züllöt novellák), mondom, szinte percekkel később jutott eszembe, hogy a történet egy eleven ember élete, aki itt jár közöttünk s aki azt, amit elmondott, nem ritka furcsa és izgató élménye formájában élte meg, hanem a hétköznapját, illetve hétköz- és ünnepponokon egyaránt megismétlődő állandó, monoton, vigasztalan és kilátástalan életét, kinlódását, kis alattomoságait, kutyaszerű megalázkodásait írta, hogy csak a novellának van vége a lapban, de az életének nem, mert ki állíthatja meg a lokáloknak, a striciknek, szajhákknak, hosszú büzös éjszakáknak és rettenetes virradásoknak füzértancát, amelybe ez a fiu belekeveredett s amelyet az utolsó össze-

esésig rug nyilván most már maga is? Csak ezzel a megdöglővel csuszam ki végre az olvasó passzív kényelméből. Egy pillanatra ugyanazt éreztem, amit ő... nem, nem egészen ugyanazt: inkább csak azt a kis szédülést, amivel a léghintából a földre kerül valaki. De ez hamar elmúlik, ha az ember nem tulságosan neuraszténias és általában rendes életet folytat.

Most pedig szeretném, ha az emigráció elténné aktái közé ezt a Szigethy-féle önportrét. Mert nemcsak az, hanem mindenképpen szimbóluma az emigráció sorsának. Még nem tartunk egészen ott ahol ő, de az irány arra megy. Mindenki látja, érzi és részben végigcsinálja azt az egyre lagymatagabbá váló, egyre koncessziósabb, egyre inkább visszapolgárosodó, nihilistább, cinikusabbá váló lelki letáncolást, amelynek a Szigethy-féle sors csak egyik — bár igen feltűnő és brutális esete. Végre is, Szigethy, aki a mulatóban a vendégek kárára feldöntögeti a pezsgős poharakat, csak egy kicsi s alig ellenőrizhető gesztus különbözteti meg a vendégtől s mentességére legyen mondva, még ezt a gesztust sem teszi szívesen. Talán már nem is

Áttérek a nadrágra... és egyéb elbeszélések

Bele kell örülni a tagolt hangok ama zsongásába, amely mostanság ugyan-csak próbára teszi a Dunamenti góthikus palota akusztikáját, hogy az emberi becsületnek, a normális és józan észjárásnak megpróbáltatását ne is említ-sük. A Dunán is megállt a jég, hogy jégfüleivel meghallgassa a folyam a miniszteri nyilatkozatokat. Mert a Dunának is nagy köze van ahhoz, amiről a nemzetgyűlésen egy hét óta beszélgetnek. A tisztelt Ház asztalára, — azután, hogy az egyik szocialista képviselő egy körmöt helyezett oda, amelyet a vallató detektívek egy, az ugynevezett társadalmi rendre veszélyes munkás nagy újjáról vertek le, — végre kiterítették a csongrádi bomba halott-jait. És kitétek Somogyi Béla és Bacsó Béla megcsontított és össze-drótozott tetemeit, akiket a Duna fogadott magába. Somogyin és Bacsón kívül még sokan jutottak így a Duna keblére. Tehát nincs is csodálkozni való azon, ha a jelen vitánál a Duna ágaskodik, miként egy ügyész, csak figyel, hogy mit is mondanak Bethlen, Huszár és Csáky? Még az sem lepne meg, ha a Duna jegyzeteket készítene az előtte szóló miniszterek beszédeiből, mint aki válaszolni szándékszik egy-némely állításokra.

Siket ember füleinek való zene szűrődik át a súlyos plüssfüggönyökön keresztül. A bombák elröpülnek, és a szavak is elröpülnek. Ma már multé Csongrád...

— Ez a sorozatos jelenségek utolsó lánczeme lesz — mondotta, Csongrádra célozván, Bethlen az ellenzék deklarációjára.

Ennek a jóslatnak beteljesedését csak akkor lehetne garantálni, ha a sorozatos jelenségekre a Bethlen-kormány-nak ingerenciája volna. De viszont a miniszterelnök ország-világ előtt azt hangsúlyozza, hogy a bombamerényletekért a kormányt nem terheli felelősség. Ergo, egy felelőtlen jóslat hangzott el csupán a jogrend egy olyan védője részéről, mint Bethlen István, aki elismeri, hogy kézen fekvő az a feltevés, hogy a bombamerény-letek az Ébredő Magyarok Egyesületéből indultak ki, de „a gyanúsítások alapján a kormány nem járhat el, mert akkor a jogrend ellen vétene”.

Ugyanaz az a miniszterelnök, aki ezzel mondatával legszabatosabban definiálja a jogrendet, még ezt a határozott kijelentést is tette:

— Nem állítom, hogy az É. M. E. az oka a merényletnek. Nem állítom azonban az ellenkezőjét sem.

Ezzel szemben Rupert Rezső a következőket állította:

szándékos ez a gesztus, a nyomor hipnotizálta, a buta kénszerűség, talán nem is tudja mit tesz, egy-két pohár lecsepegő pezsgő, bah... így kapcsolódunk be, uraim, a nagy politikába, pezsgővel és dalosan, hiszen a ténykérdés mindig a sátán argumentuma, az ész hátrafelé néz és megtalálja az összefüggést a kénytelenséggel. Szigethy lefelé züllött, ez riktó és rettenetes, míg a felfelé züllés elsomorító.

Ugy emlékszem, ott láttam először Szigethy Félixet, a legjobb emigráns társaságban, az Imperiál-kávéházbeli első kedélyes családi összejöveteleken. Akkor még valóban az egész család együtt ült, ha szabad ily tiszteletlen hangon beszélnem s Szigethy Félix aligha törte oly tökéletesen a bécsi tolvajdialektust, mint ahogy a cikkében már teteti. De az ember szerencsére fejlődik, aminek következtében kissé széjjel mentünk, vagy ahogy írni szokás, az utak elváltak. Az egyik a milliók felé indult, a másik a Kärntnerstrasse irányában, izlés, hajlam, fátum és tehetőség szerint. Még jó, hogy lélekben együttvagyunk, együttmaradunk és összetartozunk, bis auf Wiederruf.

Németh Andor

— A terror, ma is működésben van. A kormány a kalandorok kedvéért lemondott a jogegyenlőség elvéről és világ szégyenére behozta a numerus clausus. A bombaegyesületek kivételes jogot élveztek, a nyomozhatóság kénytelen volt megállni az ajtójuk előtt. Cégeres gonosztevőknek, gyilkosoknak amnesztiát adtak. Az egész bírói szervezet alá van aknázva. Spionok tartják megfigyelés alatt a tisztességes magyar bírákat, hogy vajjon hogyan ítélkeznek. A kormány kitüntetésekkel tesz szert jövedelmekre.

Ezzel szemben a hivatkozott Gömbös Gyula személyes megtámadtatás címén ezt állította:

— Az ellenzék egy oldaluan kezeli a gyilkosságokat. Tremfél Mátyást a sakterkés ölte meg.

Viszont Pikler Emil:

— Dob-utcai gyilkosság és a csongrádi merénylet között a különbség, hogy a Dob-utca a katonák jöttek, hogy erőszakoskodjanak és nem a Dob-utcai zsidók mentek a kaszárnyába, hogy a katonákat bántsák.

És Peyer Károly:

— A közös bűnök lehetetlenné teszik, hogy a kormány a bombavetéssel leszámoljon. Ha miniszterelnök kijelentései csak sablonosak, a gyilkosok folytatni fogják országromboló munkájukat.

De hallgassuk meg Huszár Károlyt is, aki miniszterelnök volt a Somogyi és Bacsó meggyilkolása idején:

— Somogyi-gyilkosság életem egyik legkellemetlenebb emléke. Mindenkor az volt a vágyam, hogy majd annak idején nyugodt lelkiismerettel jelenhessek meg az Ur színe előtt. Azt mondom, elég volt a vérből és elég volt a gyilkosságból.

Amíg Huszár Károly rendbehozta lelkiismeretét, hogy majdan tisztán állhasson az Ur színe előtt, a nemzetgyűlés pénteki ülésen elhangzottakat sem hagyhatjuk elmenni a fülünk mellett:

Kéthly Anna: Orgyilkosok évek óta pusztítanak árthatlan, védtelen embereket az országban. A rokkantak igényjogosultságának megállapításánál az az első kérdés, hogy mi a vallása? Az indemítást nem fogadjá el.

Sándor Pál viszont megszavazza az indemítást, de kérli, hogy 250 milliót külföldi kölcsön elegendő-e arra, hogy az országot talpraállítsák? (Közbeszólás: Többet költöttek utiköltségre!) Kérli, hogy mire fordítják a kormányfőtanácsosi kinevezésekért járó pénzt? (Felkiáltások: Hát ezt is pénzért adják?) S. P.: Olyan esetet is tudok, amikor valaki fizetett, hogy ne kelljen főtanácsosnak lenni. Határozati javaslatot nyújt be a numerus clausus eltörléséről és a zsidó egyetem felállításáról.

Nem nagy fáradságába került volna

a kormánynak, hogy Sándor Pál határozati javaslata értelmében törvényjavaslatot terjesszen a Ház elé. De most egyelőre csak az ekrazitelrejtőkre hoznak törvényt, lévén az ügy szigoruan aktuális. Nagy Emil a szombati ülésen terjesztette be a lex csongrádi bombát, nagy meglepedést a kormány „intézkedése” nem keltett az ellenzék soraiban, mert Nagy Emil kénytelen volt a zajongókat így leinteni:

— A főbaj az, hogy önök mindég lármáznak, de ha az ember akar valamit csinálni, ha meg akarja fogni az eszközt, azt repudálják.

Nem az eszközt, a gyilkosokat és felbujtókat kell megfogni, igazságügy-miniszter ur!

Nunc venio: a nadrág. Gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter a nadrággal vonul be a magyar történelembe. Ahogy Kossuth Lajos felejtethetlenné tette ezt a szóközi frázist:

— Ugy érzem magam, mintha isten kezembe adta volna a tárogatót...

Csáky Károly leghiresebb parlamenti beszédéből ez a mondat nyer örök halhatatlanságot:

— Most pedig áttérek a nadrágra...

Iszonyu nagy derűtség támadt a jobboldali sorokban. A magyar honvédelmi miniszter igazi humoristának bizonyult, hozzá hasonló vicces ur még nem ült miniszteri bársonyszékben. Ein Mordskerl! Azt mondta, hogy a Tutankhamen alatti atrocitásokért nem vállalhat felelősséget. Most pedig áttér a nadrágra...

Ugy nevettek a fajvédő honatyák, hogy az egyik szocialista képviselő leintette őket:

— Ne röhögjenek az urak, amikor emberek meggyilkolásáról van szó.

De a képviselő urak röhögtek. Röhögtek Fábrián Béla beszéde alatt és folyton közbe szóltak, különösen Lehner Lendvai István köpött közbe sok szellemest, amiktől borsózik az ember háta.

Fábrián Béla azt hánytorgatta föl, hogy az Ébredők Egyesületében sok főtisztviselő foglal helyet. Hiába filgészítették föl Förster főszolgabíró, az megmaradt állásában. Endre főszolgabíró ötven esztendőtt oszított ki bűntetteikben. Adorjánt Prónay hozta ki az ügyészségről. Makay századost, aki a bombákat osztogatta, Kecskemétre helyezték. Halász Lajos főügyész minden filléren résztvesz, ahol lázitanak. Végül kijelenti, hogy a honvédelmi miniszteriumban a Somogyi-gyilkosságra vonatkozóan hamisított aktákat mutogatnak. Kérli a honvédelmi minisztert, hogy vajjon annak a főhadnagynak a vallomása is ott van az iratok közt, aki soffőre volt a halálautónak és nadrágját ott találták meg a gyilkosság színhelyén?

Erre pattant föl Csáky, hogy ki meri azt állítani, hogy az akták hamisítottak. „Tiltakozom az ellen — mondotta — azok nevében is, akikért felelős vagyok. Most pedig áttérek a nadrágra.” Derűtség a jobboldalon. Csáky folytatja:

„A nadrág az egyik soffőre volt, aki főhadnagyi rangban szolgált. A soffőr kijelentette, hogy az autót kölcsönadta néhány embernek, akiket nem lehetett kideríteni. Ellenben a nadrág tulajdonosáról rengetegen bizonyították, hogy különböző hotelekben mulatott.

Derűtség a baloldalon. De ceterum censeo, igaza van Csáky miniszter urnak: térjünk át a nadrágra, a soffőr nadrágjára, a gyilkosok nadrágjára, Osztenburg, Héjjas, Bibó, Prónay, Horthy és a többiek nadrágjára és azokra a személyekre, akik ezekben a nadrágokban benne vannak. Térjünk át a gyilkos kurzus nadrágjára. Rázzuk ki a gyilkosokat nadrágaikból!

— Minden büntett meg lesz torolva — fejezte be Csáky miniszter megnyugtató beszédét.

A mult héten leplezték le a budapesti spiritusza csodát, akinek szájából állítólag szellemfejek nőttek. Kiderítették, hogy a szellemfej tulajdonképpen nem más, mint libaszáros vatta. Szegény transzban szenvedő Magyarország, ugylátszik, hogy a honvédelmi miniszter is mediumnak csapott fel azzal a változattal, hogy zsirtalan vattát vesz a szájára. Nagy suggestióra van szükségünk, hogy ebben a mondatban a konszolidáció tényleges megteremtésének komoly szándokát fedez-zük fel...

Kapitány ur Schulmanek szinoáltozása

I.
A multkor, Budapestről Bécsbe utaztamban — délutáni gyorsvonat, harmadik osztály — nagyon-nagyon a szemembe ötlött egy magyar királyi rendőrkapitány ur. Nyírottfejtű, borotvált arcu szikár ember volt, ha sapkás fejére, bársonygalléros kék köpenyére hátulról nézett az ember, onnan is megismerhette a horthyzmussal gyarapított magyar királyi rendőrtisztviselőt.

Kellemetlen, pökhendi ember volt ez a magyar királyi rendőrkapitány ur, kapitány ur Schulmanek, mint később a kisérő altisztől megtudtam. Az utleveleket előlről-hátulról megforgatta, az utasokat át meg átdöfködté a tekintetével, kérdezősködött, inkvizitoroskodott, sőt a kocsi végén, mielőtt átmént a második osztályba, elmaradhatatlanul büdöszidózott. Egy nyiszlett, aszott, kis öreg emberkével kapott össze, valami nyírvidéki szabómesterrel, aki a fiához igyekezett ki Bécsbe. A fiu ugyanis a bécsi egyetemen tanul, mert a pestin, vagy a debrecenin tudvalevőleg még mindig nem lehet tanulniok az olyan kis Ergerbergereknek.

— Sibolni mész, mi? — kérdezte negédesen kapitány ur Schulmanek a tőpörödött öreg embertől.

— De nagyságos tanácsos ur kérem... — hebegett vissza az öreg. — Na, csak ne mókázzál! Találkoztunk mi már egymással!

— De tanácsos ur, hogy mondhat illet! Soha én még az életben Bécsbe nem utaztam. Rendes, adófizető polgár...

— Kuss, büdös zsidó, mert leszálittatlak a kommunista beszédeidért! Ezzel kapitány ur Schulmanek becsapta a maga és a két röhögő altiszt mögött a folyosó ajtaját. És eltűnt a kellemesebb másodosztályu vagonban.

Félóra mulva elértük az osztrák határt. Milyen nagyot, milyen széles mellet, milyen boldogan lélegzett mindenki!

II.

Négy-öt nap mulva a bécsi Ringen abban a nagy Café-restaurantban ültem, ahová minden jobbmeneteli magyar beszokott térni ebédre, vacsorára. Tele volt a helyiség csunya emberekkel és kevésbbé csunyákkal. De egészen a közelemben, egy pamlagos asztalnál ült egy társaság, amely a legcsunyasabb volt, amit el lehet képzelni. A gonosz és kellemetlen siber, az erőszakos és minden fantázia nélkül való, de gyáva és alattomos, szinte prototipusa mind a négy annak a fogalomnak, amelyet rosszindulatúan neveznek sibernek.

Két férfi volt és két hozzájuk tartozó feleség. Mind a négyen olyan kövérek voltak, hogy szinte meg kell bocsájtani nekik, úgy is elég szenvedni valójuk lehet a beteg májikkal. Az egyik siber bácsi cvikkerrel igyekezett enyhíteni rossz nézésének szuro erejét. Ez volt nyilván a verzátusa, a világiasabb, az öregebb siber. Zsakettben, jó nyakkendőjével, ahogy felállott, látni lehetett rajta, hogy öt év mulva vezérigazgató lesz valahol, ha ugyan már nem az. (Ez esetben öt év mulva újra szabadlábbon lesz.) A másik siber valamivel öregebb volt, de szemmel láthatólag fiatalabb a pályán. Idegesen izgett-mozgott, éppugy, mint a két asszony.

Látszott az egész társaságon, hogy izgatottan várnak valamit. Folyton az ajtó felé nézegettek, de az izgalom, mondhatom, egy cseppet sem szépített rajtuk. Mit mondjak, olyan rettenetesen csunya zsidó sibertársaság volt, hogy már csak ezek miatt is meg tudom érteni az antiszemitizmust.

Másfelé néztem, beszélgettem a barátaimmal, egészen meg is feledkeztem már a csunya társaságról, amikor egyszerre nagy mozgalmat vettem észre az

asztaluknál. A fehér zekés pincérek sürgötek-forogtak, a két férfi ünnepélyesen fölállt és e sürgő-forgó, nyüzsgő-zsongó, örvendező és reverenciával feltársaság közepén, aranszegélyű, fekete tisztí sapka alatt, fekete tisztí köpenybe préselve, egy alak állott. Az alak jobb kezében keccses, kis, ugynevezett tisztí koffer, a sapka és a gallér közötti szabad mezőben pedig egy diadaltes, borotvált pofa: a kapitány ur Schulmanek arca.

Igen, kapitány ur Schulmanek megérkezett, kezében utitáskájával, melyet mint rendőri podgyászt, bizonyára sem a magyar, sem az osztrák vámőrök nem néztek át, kapitány ur Schulmanek ragyogó arccal hozta a táskát a siber-vonattól érkezése után tíz perccel a siberkávéházba, a legnotóriusabb siber-

A csongrádi vadállatok

Piroska főhadnagy robbanó szerelmi bánata

És felállt a nemzetgyűlésen gróf Csáky Károly honvédelmi miniszter és a csongrádi bombamerényletre vonatkozólag nyilatkozott. Azt mondta, hogy Piroska főhadnagy, aki a merénylet értelmi szerzője, jegyben járt Moser-Morvai Margit gazdag csongrádi zsidó leánnyal, aki azonban felbontotta az eljegyzést, tehát valószínű, hogy azért követték el a bombamerényletet a zsidó nőgyelet ellen, mert Piroska azt hitte, hogy ott lesz a volt menyasszonya.

Fábián Béla közölte a miniszterrel, hogy Moser-Morvai Margit már

Fülöp hadnagy

egy év előtt férjhez ment Mezőberényre. A fajvédők mindamelllett hangoztatják, hogy Piroska főhadnagy szerelmi bánata robbantotta fel a bombát. A bánatos főhadnagy lakásán egyébként újból házkutatást tartottak és ez alkalommal egy tojásgránátot leltek. Ilyen nagyon szerelmes volt Piroska főhadnagy.

Büntársainak, Fülöp Andor hadnagynak, Bölönyi Miklósnak, a bombavetés tanárának és a bombavető

Bölönyi, a csongrádi dobóbajnok

társaság számára. Az arcok földelültek, izgalomnak már semmi nyoma, a cvikkeres vezérigazgató ur átölelte Schulmaneket, a hölgyek a legkecsesebb grübliket mosolyogták az arcukra, a másik siber bácsi hangosan kiadta a vezényszót a főpincérnek: „einen Nierenbraten dem Herrn Oberst, mit parancsol hozzá, kedves jó kapitány ur? ... und eine Salzgurke dazu. ... aber abgeschält! ... Na, mit iszunk, Rezsinka?”

Megirtam ezt az esetet Önnek, Szerkesztő ur, mire megjelenik, én ismét Magyarországon leszek. De nem Bruckon át utaztam vissza. Nem bírnám megállani, ha történetesen kapitány ur Schulmanek vizsgálná az utleveletem...

Szabó Miklós

Sinkó László jól sikerült fotografiáit itt közöljük. Ők is osztozkodhattak Piroska főhadnagy szerelmi bánatában. Lombroso albumában joggal diszhelyre kerülhetnek.

A nyomozás egyébként — így jelentik Budapestről — tovább folyik. Az alföldi brigád dolgában újabb adatok és újabb alakok kerültek a rendőrség kezére. Letartóztatták Lehner csongrádi gyógyszerészt, Kazaniczky vendéglőst, akiket Héjjas szintén kinevezett az alföldi brigádhoz. Jelenleg Szentesen is nyomoznak, mert a brigádnak itt is van fiókosztálya.

Most pedig essünk le a székről: a rendőrségen kihallgatták Héjjas Ivánt is. Hetényi detektívönök négy szemkőzt, zárt ajtók közt beszélt Héjjasal. Hetényi állítólag így szólt Héjjasához:

— Nézd, kérlek, Iván, mondd meg az édesapádnak, hogy van Budapesten egy öreg rendőr, aki azt akarja, hogy ha majd eljön az idő, — mert mindennek elérkezik

Sinkó László, aki a bombát dobta

az ideje, — amikor számot kell adni a cselekedetekről, legyen Budapesten egy férfi, aki azt mondhasa, hogy én megismertem Héjjas Ivánt és tanuskodhatom arról, hogy ő idejekorán szolgálatot tett vallomásaival a hazának.

Erre Héjjas Iván így válaszolt:

— Férfitasán kijelentem, hogy mindarról, amit tudok, semmit el nem hallgatok. Nincs okom takargatni és nincs okom leplezni semmit.

Van Budapesten egy öreg rendőr, akinek Héjjas uri becsületszavára mondhatta, hogy nincs része a gyilkosságokban. Van Budapesten egy öreg rendőr, aki kapott Héjjas igazán előzékeny ajánlatán, hogy ő, Héjjas segít a rendőrségnek a konzolidáció helyreállításában. Az öreg rendőr és a fiatal gyilkos így egy uton haladnak. Kartkarban. Édesek!

A budapesti bombamerénylők ügyé-

ben szintén eredményesen folyik a nyomozás. Márffy örültséget szimulál... Azt állítja, hogy ő a Megváltó. Ezzel szemben bebizonyosodott, hogy Márffy is résztvett abban a vállalkozásban, amely arra irányult, hogy Károly exkirályt az Esterházy-kastélyban megöljék.

Osztrákországi levél

Béts, 1924. Vízkereszt

Édes Néném, az Szent István-terén nagy hőeltakarítás folyik. Megálltam az Stefán-torony előtt. „Komám — mondok — mi ketten már nem sokáig szolgálunk egy városban.” No, nem a torony ingadozik, az meg el áll itt jó néhány száz esztendeig, „Sauszt — szólok német nyelven — die dolgok ugy indulnak, wir nemsokára hazamegyünk zurük nach Ungarn. Leb wohl, alter Kamarád, majd irok!” Ugyam néném, azt érzem, hogy sok hőolvadást már nem érünk meg az Császár-városban. Nyergeljétek fehér paripámát. Ahhoz aztán ragaszkodom, hogy ló hátton vonuljak Budára, bár tengerész nem voltam, de azért egy remondára még csak felkaspaszkodnék. Invitálnak a nemzetgyűlésen: gyere! Bethlen kegyelmességeugyan azt hirdeti, hogy az kölcsönben nincs szó a bujdosók hazameneteléről. De nem kívánhatod édes néném, hogy oda álljak Bethlen ural perelni? Elég az, kérlek alásan, ha Ocskay brigadéros perel a bandájával, ha Feleky ur a gyenge zsidó fiú perel az nagy marha Pekárral és elég, ha főtisztelendő pater Arkangyal perel az Ébredő vezérekkel, vervén a papi mellét:

— Dixi és fenntartom, hogy Héjjas Iván egy strigó és váltóhamisító!

Édes néném, ha az kurzushaza büszkeségét így merik már becézni, ott már fütik a mi vonatunkat. Ott már utban az igazság, ott dugába dől az hóhér uralom. Ott fellélekzik a föld és az fagyos télben is virágok nőnek. Bónis pater, Arkangyalom! emberem vagy. Igazi angyal szállt le az menyből... nem hiában Arkangyal!

Azt mondják, édes néném, hogy az vitéz Kemal pasa is kapott egy bombát, pedig nem is volt az csongrádi zsidó bálon. Kutya baja lett, tehát ne essünk kétségbe. Ennél rosszabb hír ha igaz legyen: Törökönban behozzák az egynejeséget. Szívemből sajnálom a szegény török basákat, mihez kezdjenek egy asszonnyal?

Ha már az törököt sajnálom, sajnálom a Dixmunde léghajó szegény embereit is, akik az léghajóval együtt elpusztultak. Az Dixmunde Zepelin volt, akit a franciák az poroszoktól zsákmányoltak. De vele banni nem tudtak. Mégis felbocsátottak az levegőbe és ott elpusztula. Az „Nemzeti Újság” így írja meg az szerencsétlenségét:

„A Dixmunde eltűnt harcedzett vezetőjét nem övta meg a hajótöréstől a zsebében hordozott Szent Kristóf szobrocska sem, ez a kézzel leirt kis ima, amellyel esténként assisi Szent Ferenchez könyörgött oltalomért a tengeri viharok ellen.”

Bizony rossz néven veszem Szent Kristóftól és Szent Ferenctől, hogy így összebeszéltek és cserben hagyták az léghajót. Ötven franciának lett koporsója az mérhetetlen óceán.

Az Pest-Budán időző oroszok Szent Miklós napján gyászistentiszteletet tartottak II. Miklós cárért. A halott cárt bizonyára még haló poraiban is ügen meghatotta az pesti figyelem.

Ahogy megyek haza megszólított egy energikus Schprachlererín. Hogy vennék órákat. Mondtam várt e biszli. Majdha Héjjasék emigrálnak, ők kunsaftok ilyen szadista táncra.

Édes néném mégis, ha előbb dölne össze a Stefán-torony, mint ahogy mi hazaérkeznénk, netán ha tévedtem volna, akkor is gondoljon kéd rám, szegény árvára.

Hajnal Jenő

Palma
Kaucsuktalp és kaucsuksarok tartósabb a legjobb bőrnél!

Hull a kegyelem a gyilkosokra

Somogyi és Bacsó csak két kiszakított név. Az áldozatok, akiknek gyilkosai szabadságban élvezik az életet, sok százan vannak. És most két hivatalos aktában, melyet a kiírtott emberek családjai kaptak kézhez, felvonul a halott regiment nyolc véres árnya...

I.

A tetteseket kiderítették...

A m. kir. csendőrség felügyelőjének vezető ügyésze dr. Schmitz C. 371/22-59. szám alatt határozatot hozott, amely szerint a gyilkossággal gyanúsított, a szegedi vadászszázalóaljhoz tartozó

Pataki Sándor, tart. főhadnagy, Francia Kiss Mihály, tiszthelyettes, Kiss József, Jenei József, Sutu's Mihály és Zana László pótcsendőrök ellen megindított eljárást a 32503/13-921. számú körrendeletben foglalt magas kegyelmi elhatározás alapján — tekintve, hogy a kegyelemben részesítés előfeltételei fenforognak — abban hagyni rendelte. A C. 371/22-59. számú akta, amely 1923. november 27-én kelt, elmondja, hogy a szegedi kormány hadügyminisztériumában Héjjas Iván főhadnagy parancsot kapott, hogy Kecskeméten a magyarság szempontjából megbízható tartalékos tisztekből, altisztekből és legénységéből karhatalmat szervezzen. Ennek a karhatalomnak voltak tagjai a gyanúsítottak is, akik cselekményeiket pótcsendőri minőségben, a közbiztonsági szolgálat ellátása közben követték el. És pedig Pataki most már ki nem deríthető följobbvalójának parancsára 1919 november 20 vagy 21 éjjelén Francia Kissel és két pótcsendőrrel elment a kecskeméti vasúti állomásra és a lajostmizei vonatról Neubaer Izidor gyufagyári igazgatót, Nemes Gusztáv főreáliskolai tanárt és Wertheimer Jenő tanulókat, mint „kommunista”-gyanusúkat leszállították és bekisérítették őket a lajostmizei községhez. Idehozták Fodor Zsigmond lajostmizei kereskedőt is, aki ellen az volt a vád, hogy súlyosan becsmérlő nyilatkozatot tett a keresztényekre. A négy embert szekéren elvitték Monori Kiss József Belső nyír 138 számú tanyájára, ahol — így mondja az ügyészi határozat indoklása — Pataki Sándor elrendelte, hogy a sértetteket, mint veszélyes kommunistákat, azonnal zárják be az istállóba. Ennek megtörténte után Pataki Sándor és Francia Kiss Mihály bementek a sértettekhez, megmotozták őket s a náluk talált összes ingóságokat tőlük elvéve, ezeket Pataki Sándor magához vette.

Pataki Sándor ezek után azt a parancsot adta Monori Kiss József gyanúsítottnak, hogy a négy sértettet ki kell végezni, majd pedig körülbelül egy negyedóra ottartózkodás után Pataki és Francia Kiss a tanyáról eltávoztak. A sértetteket kezdetben Jenei József, majd a közeli tanyáról M. Kiss József által elhívott Zana László pótcsendőr őrizte. Este 9 óra tájban a tanyára érkezett gyanúsított Sutu's Mihály pótcsendőr is, aki Kecskeméten állítólag Zombori nevű főhadnagytól vett parancs alapján az említett tanyára ment sértetteknek kivégzésében közreműködni. Itt már a délután folyamán gyanúsítottak a tanyán levő marhaakolban gödröt ástak volt, s a kivégzés módjában megállapodtak. Este 10 óra tájban, amikor M. Kiss József családja már lefeküdt, M. Kiss József bement a marhaiállóba, ahol sértettek őriztetek s beszólt oda: Egy ember kijöhet, itt van a főhadnagy ur, majd ki fogja hallgatni. Ezen hívásra az istállóból kijött egyik sértett. M. Kiss és Sutu's a kamrába vitték, székre ültették, kezeit, lábait összekötötték, száját ronggyal teleltették, a gödör szájához cipelték, földredobták, s ily helyzetben gyanúsítottak közül M. Kiss József, vagy egy

másik pótcsendőr a földön fekvő sértett fejére fejszével ütéseket mért, melyek az illetőnek halálát okozták.

Ugyancsak ilyenképpen végezték ki a másik három sértettet is.

A sértetteket ott az akolban nyomban el is földelték.

Az indoklás azután megállapítja, hogy az áldozatokat nem fosztották ki. A holmiaik ugyan ottmaradtak Kiss tanyáján, de „a gyilkosságok indokál nem az önző nyereségvágy szolgált, hanem az azokat az 1918. évi október 31. napja óta bünyösen felidézett hazafésztársadalomellenes forradalmak idején a magyar faj és nemzeti eszme ellen elkövetett cselekmények által felkeltett közlekedés és menthető felháborodás hatása alatt abban a téves meggyőződésben követték el, hogy cselekményükkel a magyar faj és nemzeti eszme érdekeit szolgálják, — ezek a cselekmények az 1921. évi november 3-án kelt magas kegyelmi elhatározás alá esnek, amiért gyanúsítottakat kegyelemben részesíteni és a bünyvadi eljárást abban hagyni kellett.”

November 27-én a csendőrségi ügyész sajátkezű aláírásával megerősített pecsétetes irat ekként vitte a kormányzó kegyelmét a „bár téves meggyőződésű, de mégis a magyar faj és nemzeti eszme érdekeit szolgáló” derék hazafiaknak. Alig egy hónapra, szintén téves meggyőződésből, a csongrádi bálteremben felrobbant egy bomba...

II.

A tettesek nincsenek meg

Még egy ügyészi akta. Akta szám 173/21. A csendőrség felügyelőjének ügyésze ebben az aktában közli a határozatát, miszerint ama feljelentést, hogy Jakula Béla tartalékos főhadnagy, Horváth Endre nevű alhadnagy és két ismeretlen honvédelmszisz 1920 februárjában Szentgotthárdról elhurcolták és meggyilkolták Duxler Lajos izraelita tanítót, Koblenz Ignác, Spiegler Leó és Eisenstein Arnold polgári egyéneket, félreterenni rendelte, miután a büntető bírósági üldözésre elegendő alap nincs. Az indoklás elmondja, hogy Szentgotthárdon megjelent Horváth Endre alhadnagy, aki a Nemzeti Hadsereg Bűnügyi Nyomozó osztályának pecsétetes iratával igazolta magát az ottani rendőrségen és a fővezérség parancsára való hivatkozással a négy sértettet két altiszt kíséretében Budapestre vitte. A vizsgálat megállapította, hogy Horváth Endre nevű alhadnagy nem szolgál a nemzeti hadseregben. Jakula főhadnagyról viszont csak az igazolódtatott be, hogy ugyanazon a vonaton utazott, amelyben a négy elhurcolt embert elvitték, de ő tagadja, hogy ő befolyt volna a négy ember letartóztatásába. Igazolással előadta, hogy ő a Bécsből jövő kommunisták megfigyelésére volt Szentgotthárdra kiküldve. Ezen az alapon tehát nem lehetett megindítani az eljárást, egyébként is — fejezi be az ügyész az indoklást — e cselekmény közkegyelem alá esnek...

A határozatot megküldték özvegy Duxlernének is, azzal, hogy 8 napon belül felfolyamodással élhet. Felfolyamodás helyett az özvegy csak azt kéri, hogy adják oda a férje holttestét. Mondják meg neki, hogy hol ölték meg a férjét, mert a győri erdőben talált hullákról készült sok fénykép közül egyik sem szentgotthárdi...

Grand Szanatórium és Vizgyógyintézet
Bratislava, Mély-ut
Elsőrendű diagnosztikus, diétás, fizikaterápiás intézet **bél- és idegbetegeknek**, sebészet, szülészet, nőgyógyászat, testgyógyászat, szem-, orr-, fül- és bőrgyógyászat. ::
Röntgenkezelés * Vegyi laboratórium
Napi pauszalár 55 K-tól
Szüléses pauszalár (8 nap) 1100 kor.-tól 1800 kor.-ig
Szabad orvosválasztás

Egy éjjeli kalandor élményei és tévutjai

Írta: SZIGETHY FÉLIX

II.

Álmosan cél nélkül kóboroltam, léptelmet óvatosan irányítva a hideg, csatagos utcakövezeten előre. Ez a hajnali csatangolás sok-sok hasonló eredménytelen történet emlékéit idézte föl bennem és öntudatom alatt álomszerűen jelentek meg rég elfelejtett képek és események, szertefoszló halott arcokon fagyott mosollyal: „na, te aztán igazán megcsináltad magadat”. Ezt a lelkiállapotot csak azok érthetik meg, akik tudják például, hogy mit jelent az, a harisnyát naponta néhány centiméterrel lejjebb húzni a lábón és amikor már nagyon feltűremlett a cipőben, ollóval levágni a végét.

Igy értem a „Kärntnerstrassera”; pontosan tízenkét óra előtt ugyanonnan indultam el és ime megtörtént a „csoda” — semmiféle csoda nem történt velem — épen úgy állok, mint akkor. Csufondárosan megemelem a kalapomat önmagam előtt: bravó öregem, csak így tovább!

Hideg van az utcán, Egy jó tipp: bemenni a Hotel Erzherzog Karl foyerjába és ledőlni az egyik zsöllye mélyén. — Herr Borjuhegyi igazgatót várom, a titkára vagyok — ha kérdeznék. Végignézek magamon. Nem! — Csak az alkalmazottja. — Bűszke tartással haladok el a portás előtt.

Herr Félix von Szigethy, meine speziale Hochachtung! — hallom ebben a pillanatban és nem hiszek szemelnek. Lászlóffy a csodabogár, a hihetetlen kalandokban bővelkedő szélhámos áll előttem, az Erzherzog Karl pincéretől környezve, akik úgy nyújtották kezeiket e bőven adakozó gavallér felé, mint mikor a feketeingesek légója Mussolininek a fascista üdvözlőt adja meg. Jobbra-balra repül a borralaló.

Hogy került Lászlóffy újra Wienbe? Hiszen néhány hét előtt utazott a Balkánra, hogy hét nőt fogjon, akiket Délamerikába szándékoztak eladni (3000 peson jegyzik ott darabját) via Triest.

Lászlóffy ur életem egyik legkülönösebb embere. Nem az a bizonyos jó svárával megáldott elegáns szélhámos. Inkább valami furcsa egyveleg a kalandor és a hőbortos közt. Beteges rabja a szédületes, hihetetlen hazugságoknak; szavalban van valami igazság is, történetének kerete és személyei rendszerint csakugyan léteznek és bármily valószínűtlennek is látszik, rettentő hazugságait ugyszólván l'art pour l'art találja ki megrészegülve saját szavattól és csak az emberek nagyfokú ostobasága segíti hozzá, hogy meg is tud élni belőlük. Kéje go ayy-gyal talál föl meséket titokzatos kastélybe rendezésekről, hamis pénzműhelyről, beszélő fekete macskáról, melyek a Sorbonne bizonyítványával rendelkeznek (egy macska rendszerint vele van — csak éjjel beszél és mellesleg szólna Lászlóffy jó hasbeszélő), áttesztelt Rubensképről, melyet sikerült Angliából kicsempésznie, ördögös egyesületekről, melynek tagja a Perzsa sah, az osztrák rendőr-präsident és Trocki stb. Mindezeket a lehetetlen történeteket előkelő szállodák halljában adja le és rövid napok alatt híveket szerez mindeniütt. Akik vakon rá bízzák pénzüket. Komplikált hazugságokkal néhány embert már majdnem halálba kergetett.

Hogy mennyire véreben van az örökös változóság, hogy mennyire szűksége van az igazság tagadásának igazó zenéjére, fényesen igazolja egy esete — egy ilyen hazugság története, amelyet minden anyagi érdek nélkül talált ki és amely — ezúttal kivételképpen — majdnem az ő életébe került.

Egy ízben Berlinben letartóztatták és első napra egy cellába dugták, ahol már vagy egy fél tucat elszánt beőr volt, kik közül kettőnek épen aznap telt le a büntetése és a börtön szabályzat értelmében, másnap hajnalban elhagyhatják a sítit.

Lászlóffy hallgatagon élvezte hihetetlen kalandjait, melyeket egymásnak találtak föl; ő hozzá természetesen senki sem szólt. Este felé már nem bírt magával — az érdeklődés központjába szeretett volna kerülni — olv érzés, melyet egy szélhámos sem tud visszafojtani, még ha szabadságát is kockáztatja vele. De mivel imponálhatna ezeknek a néhez eyerekeknek?

Egyszerre megszólalt — egy kalandjába kezdett, mire a betörők megvetőleg hátra fordítottak neki. De alig ejtett ki néhány szót — hirtelen fagyasztó halotti csönd támadt a cellában. A hétrprobás gazemberek szájátva füleltek, mintha minden egyes porcikájuk megdermedt volna. Lászlóffy ugyanis körülbelül a következőket mesélte:

Tudjátok, mikor aztán kiusztam a palota csatornáján és beérkeztem a Duna vízébe, hirtelen megreszketttem. Egy rendőr állt a parton és valószínűleg észrevett. Mitévő legyek? Testem a víz alatt volt, de a fejemet láthatta a hullámok fölött imbolyogni. Azt viszont nem dughattam a víz alá, mert háboruban egy srappel érte és elvitte a felét a fejszontomnak úgy, hogy egy nagy platinafedővel van helyettesítve a bőröm alatt a koponya; ha a víz alá teszem a fejemet, akkor a platina — megvan vagy két kiló — lezuh a fenékre...

Számba kell venni, hogy e mesét vagy hat oly betörő előtt adta le, kik eddig életükben nem ismerték a kukoricázás fogalmát és akik közül kettő tudta, hogy másnap korán reggel kiszabadul.

Éjjel, mikor már minden elcsendesedett, ez a két betörő hirtelen rávetette magát Lászlóffyra, madzaggal lekötötték, száját betömték és egy késsel (ki tudja, hogy csem-

pésztek be a börtönbe) végig fölhasították a fejbőrét — keresték és persze nem találták a két kilós platinafedőt.

Lászlóffy e tapasztalat után két hónapig fekiúdt kórházban, de jellemén mit sem változtatott a véres kaland.

Most itt állt előttem újra vídáman és életkedvvel telten; élesen szabott profiljával, egy szuverénhez méltó orr fölött, folyton mozgó fekete szemekkel. Sportruhában, bricsesz, sportsapkával. Bizalmat gerjesztő hangján megszólalt:

— Itt lakom már két napja, gyere föl a szobámba, fontos közlenivalóm vannak — egy pohár likőr mellett előadom.

Felmentünk Lászlóffy szobájába. — Öregem — mondta — milliomos vagyok frankban és títkáromnak foglak venni. A szállodában óriási a tekintélyem. Külön szobát adatok neked. Munkád: segíteni megfőzni Z.-nét egy bankigazgató feleségét — „tuti” úgy és legalább negyven karát brill.

Mialatt beszélt, észrevettem az arcán két hosszú karmalacs nyomatát. — Mi ez? — érdeklődtem. — Z.-né igen erélyes urhölgy benyomását ébreszt föl bennem. — Lászlóffy arcához kapott. — Dehogy Z.-né — mondta mosolyogva — ez egy tegnapi kalandom eredménye. Hál' Istennek jól végződött. Ugyanis egy gyönyörű szép, előkelő kinézésű nőt fogtam unalmamban és elkísértem a lakására. Barátom! Csapdába kerültem! Alig hogy benn vagyok és leülök a díványra, hirtelen kinyílik a szekrény ajtaja és egy hatalmas természetű férfi lép ki belőle. Rám rivall: add ide a pénzedet! De jóval kezdett ki! Egyet ütöttem és az alak — maustót. De máris egy második ugrott ki ugyanonnan és bősziült farkasként támadt rám. Egy ütés és ez a második is — maustót. Mit meséljek tovább? Hármán voltak a szekrényben és mind a három egy szempillantás alatt — maustót lett. A nő hisztikus görcsöket kapott, nyakamba ugrott, összeölt-csókol. Elrugtam magamtól és megvetőleg távoztam.

(Később megtudtam ennek a történetnek is az igazi lefolyását. Lászlóffynak csakugyan volt egy szerelmi kalandja — egy utcal nővel, akit meg akart bliccelni. A striccljével azután kidobatta, úgy, hogy legurult a lépcsőn.)

— Most pedig visszatérünk Z.-nére — mondta — az idő sürget.

Ebben a pillanatban kopogtattak. Az ajtóban két ur jelent meg. Szőrmekabátban, tekintélyes kilisóval. Lászlóffy az ajtóhoz ugrott. — Oh már rég vártam az urakra — kiáltotta örvendező hangon — A „követ” ur, aki mindent ellát, már itt van — tette hozzá és sugdolózó beszéd közben kihuzta őket a folyosóra.

En nyugodtan vártam. Eltelt vagy tíz perc és egyszerre újra belépett a két szőrmekabátos ur. Lászlóffy nélkül. Mélyen meghajoltak előttem és szó nélkül helyet foglaltak. Ez az alázatos köszöntés azonnal a legrosszabb sejtelméket ébresztette föl bennem. Lászlóffy, ez az aljas állat, valószínűleg engem tett meg a követ urnak. Föltevésem be is igazolódtatott. Kiderült, hogy a két ur nagy összeget adott át a gazembernek, hogy őket egy diplomatának bemutatassa, aki elintézi valami szállítási ügyüket. Lászlóffy már valószínűleg árkon-bokron túl lehetett. Miután eszem ágába sem volt, hogy én maradjak benn a pácbán, udvariasan lehívtam az urakat a szembelevő Ritz-kávéházba, azzal az ürüggyel, hogy onnan telefonálok (a szálloda telefonja nem alkalmas ily díszkrét ügy lebonyolítására) a minisztériumba és a Ritz-szálloda és kávéház közti összekötő ajtón át óvatosan elnaltam a szabadba.

Tizenkettő volt és a megbeszélte kávéházba mentem, hogy a „főleppertő!” átvegyem a nekem járó háromszázezer koronát. Ennek megbizásából egy fiatalember várt rám, aki közölte velem, hogy a „Herr Franzl” egyelőre százezer koronát küld a többit este ká-

Grand-Hotel BRISTOL BADEN
BEI WIEN, JOSEFSPLATZ
TELEFON 142
Kávéház, vendéglő, bár
A legmodernebb, előkelő ház, központi fűtéssel, minden szobában meleg és hideg víz. Bank, postahivatali iktatóval és interurban telefonnal a házban.
Teljes penzio három elsőrangú étkezéssel és szobával egy napra 120.000.— kor.
Mindennap 5 órai tea táncsal
A vendégeknek két táncsnár áll rendelkezésükre, a modern táncok begyakorlására
TULAJDONOS:
LANTOS
RESTAURANT LANTOS IN WIEN
IV., PANIGLGASSE 17

pom Madame B.-nél, jöjnek oda kilenc óra, egy-két „kóser“ palit is hozhatok magammal. (Ez a Madame B. azelőtt masszírozónó volt, később jósne lett és most „előadásokat“ rendezett lakásán.)

Délutánom nyugalomban telt el a kedves, bohém Ankerhof-kávéházban. Hat óra felé aztán megtörtént a legretentőbb nagy esemény. Már előzőleg sejtettem, hogy napom nem fog nyugodtan leáldozni. Grün, a letört zugás észrevett, rányetette magát és mielőtt védekezésre gondolhattam volna, belekezdett híres vég- és esemény nélküli dumái egyikébe.

— Képzeld el a helyzetet — mondta — előttem állt az a rossz, bódító szépségű teremtes, selyemharisnya, parfüm és mögöttem a gyűlölködő barátja — ilyen izzás és jég között csak gerlicénél, azaz Gorlicénél álltam, amikor csapatom (Már csapat! Grün, Grün, tavaly még csak osztogató volt és két év előtt „járórel“ érkezett meg Wienbe) az izé tő jégáldozat vízébe volt kénytelen hátrálni Baklanoff azaz Brüsszlov egész armádlájának pergőtűze elől. — Pardon nagysád! — mondtam — én uriember vagyok! És összegomboltam kabátomat (egy gomb sincs rajta), kihuztam magamat és megvetően végigméltam. Aztán mélyen meghajoltam: adieu!

Szerencsémre hét órákor, kipirult arccal megérkezik Lucy és megment hóhéromtól. Lucy már három napja összeveszett az „öregével“. Leül hozzám.

— Mit szólsz hozzá, irt az édes pofám — mondja örömtelt sóhajjal. Ugyáltszik haragszik. És átadja a kitarított levelét:

Szemétpofájú!

Ha megegyszer bejössz a kávéházba, ha megegyszer utánam szaladsz az utcán, akkor nézd meg magad. Különbözik úgy is el fogok utazni rövid időn belül. Tul jó voltam hozzád, te öreg spongya! Alig keresel valamit és még a pofádat jártatod? Kihaszaladtad a fiatalágomat, a jószágomat. És még te makacsokodsz? Még te nem beszélsz? Hiszen ilyen vén csontot, minden sarkon tized is kapok. Azok legalább megfizetik jól az időmet.

De én vagyok a hibás, mert nem vagyok erősebb, mert nem fogtalak soha szigorúan. Most már késő.

Ne válaszolj! Látni sem akarlak! Ronda te, a soha viszont nemlátás reményében üdvözöl volt barátod.

Miután átfutottam ezt a levelet Lucy ironkodva-pironkodva megmutatta az ő választát.

Aranyfiúcskám!

Itt ülök a kávéházba és várok egy urra. A leveledet megkaptam és nem szép tőled, hogy olyan megvetőleg írsz és még a nevemet sem írod ki, pedig tudom, hogy szép nevem van és a többi lányok is Lucy grófnának neveznek és mind irigykedik rám. Nem szép tőled. És mond édesem, miért írod, hogy öreg vagyok, huszonnyé évvel még fiatal az ember és még husz évig kereshetek.

De mit is vétettem, hogy úgy haragszol? Hiszen te oly ideges vagy és a legkisebbért méregbe jössz.

Belsmerem, hogy vétkeztem, de hiszen csak ennyit mondtam: „Miért?“ és Te már olyat ütöttél rám, hogy keresztül estem a kis vashályhán és azt is mondtad, hogy nem akartam válaszolni, hogy makacs voltam, hát pedig nem tudtam, mert mikor egy litással az asztal a'á vágál és amikor én kikuporogtam, Te belerúgtál a hátamba, hogy eléllt a szavam, aranyos flukám, nem jött egy szó sem belőlem, esküszöm így van!

És miért ütöz, amikor jó szóval is el tudsz velem mindent intézni?

Tegnap meglestelek a kávéházban, az utcáról a függönyön keresztül, te litél és kártyáztál és olyan haragos komoly voltál, aztán kávéztál.

Utoljára kérlek, gyere el holnap három órákor, ígérem, hogy szorgalmas leszek és szorgalmammal mindent jóvá teszek, úgy hogy megfogsz nekem bocsátani.

Te örökre szomorú asszonykádhoz, ki sokat szenved az ő nagy szerelme folytán az ő egyetlen édes *Aranyfiúcskjáért*

Lucy kérdő szemeket vetett rám, mikor befejeztem az olvasást.

— Mit gondolsz kibékül? — rebegte könnyes hangon. Hirtelen fölugrott. A postahivataltól rohantok, ajánlva küldöm el. Elrohant. — És máris újra fölült a kitarított várokozó Grün ádázul mohó arca.

Kezdeté 7 1/2 órákor Vége 11 órákor

CIRCUSZ CARL

HAGENBECK

Renzgebäude II., Zirkusg. 44

Az új januári program, többek között

Péter a királytigrioseivel.

Minden szombat, vasárnap és ünnepnap délután 3 órákor nagy családi előadás lényegesen lezártított helyarákkal.

Jegyelővétel: a Cirkuszépület nappali pénztáránál, (Tel. 46-4-77), Josef Kolierlérnél, I., Pestalozziggasse 3 (rendes pénztári árákkal) és minden jegyirodában.

CHAT NOIR
MARIAHILFERSTRASSE 105 / TEL. 155

Naponta 8 órákor

HANSI NIESE

vendégszereplésével

„UNSER HAUSFREUND MISCHKIN“
mit
Anton Edthofer Grete Bukovics
Karl Ehmann

Kraus-Elka Eugen Strehn
Jula Rilto 6 Vindobona Girls
Franz Engel Otto Weinger
és a további program.

Minden hétfőn és pénteken
3 óráig nyitva.

Titokzatos eltűnés Budapesten

Reismann zongoragyáros, Boros gyárigazgató, Landau borkereskedő megdöbbentő tragédiáinak volt hasonló bevezetése, hogy néhány soros hírből jelentették a lapok, hogy eltűntek. Legújabb Szántó Miklós nyugalmazott vásárpénztári igazgatójának, tizenegy pesti bérház gondnokának eltűnése izgatja Budapestet. Szántó Miklós még december harmadikán eltávozott Rózsautcai lakásáról, azóta nem látták.

A napokban egy Barta Árpád nevű rokkant katona jelentkezett Szántó kétségbeesett feleségénél és a következőket mondotta:

— Most szabadultam ki a margitkörtuti katonai fogházból és Szántó Miklós, aki ott fogva van, megkért, értesítem a feleségét, hogy elfogták és lépjenek közbe az érdekében. Allitól az Abbazia-kávéházban fogták el két kémmel együtt, akikkel egy asztalnál ült.

Másnap Szántóné elment a margitkörtuti katonai fogházba, de ott nem tudtak férjéről felvilágosítást adni.

Szántóné erre elment Horthy Miklós kormányzóhoz. (Nem különös, hogy egy eltűnési ügyben a kormányzót kell molesztálni? Igaz, hogy Tószögi Freundné is annak idején Horthy kegyelmét vitte Fonyódra, de ez nem akadályozta Salmékat abban, hogy Tószögöt a felesége szemé láttára felakasszák.) Horthy fogadta Szántónét is, aki előadta, hogy férje nem lehet kém. A kormányzó katonai irodájának egy századosát bízta meg, hogy segítsen Szántó felkutatásában. A százados elmentek a Margit-köruttra, elmentek a Hadik-laktanyába, de Szántó nincs és nincs.

A rendőrség feltevése szerint Barta Árpád, aki mint kémgyanus volt lefogva, csak zsarolásra akarta felhasználni Szántó eltűnését. Szántóné tíz millió jutalmat ígér férje nyomravezetőjének.

IRODALOM

Bécsi könyvek — pesti kritikák

Bécsben megjelent magyar könyvekről nem igen szoktak írni a budapesti lapok. Mégis a „Világ“, a „Nyugat“, meg a „Népszava“ tudomásul veszik, hogy a magyar irodalomnak néhány jelesebb művelője Bécsben él és Bécsben ír.

Hatvany Lajos „Feleségek felesége“ című könyvét napról-napra hirdeti a „Világ“ és mint komolyértékű disz munkát, mely Magyarországon forgalmon kívül van, ajánlja a „Világ“ olvasóinak figyelmébe. Sőt mi több, „Nézeteltérések Petőfi körül“ címen érdekesen méltatja is a könyvet. E bírálatból idézzük e sorokat: „Szükség van az olyan könyvekre, amelyek aprólékos részletkutatással, de elragadó dikcióval, a korszerű adatoknak és emlékeknek hangyaszorgalmu felgyűjtésével, az egykoru képek százzalval, — de mindenek fölött az igazi Petőfi lelke előtt való hódoló meghatótsággal kutatják fel Petőfi benső szíve világát, érzelmeinek valódi rugóit... Ilyen ragyogó vértetben lép fel Hatvany Lajos Petőfi-könyve, a „Feleségek felesége“, mely egyúttal a legszebb magyar könyvek egyike.“

Ugyancsak a „Világ“ újví száma hosszú tárcában ismerteti Hatvany Lajosnak a bécsi Pegasus-Verlag kiadásában megjelent „Tál-

kozás Istennel“ című legújabb Ady-füzetét. Ebből a tárcából közlünk részleteket:

„Az Ady-irodalom értékes gyarapodását jelenti ez a tanulmány, mely most jelent meg, mintegy nagyobb Ady-könyv fragmentuma. „Ady világa“ lesz a könyv címe és e címben nincs semmi túlzás. Hiszen Adynak csakugyan van egy széleshatáru világa, nagy magasságokkal és félelmes mélységekkel. A magasságok ormain és a mélységek fenekén jár Hatvany Lajos már a fragmentumban is, hiszen ez a fragmentum szétfejté azokat az Ady-verseket, amelyekben Ady Endre — találkozott Istennel... Az Ady-könyv előhangja tisztult és tiszta írás, amelyben klegyensúlyozódnak és nyugodt rendbe sorakoznak a gazdag mondanivalók. Mielőtt elérné Adyhoz, a magyar lírikusok közt tarti sereg-szemlélt a kls füzet és éles veretű, teljes sulyu jelzőket talál a nagy magyar lírikusok jellemzésére... Itt-ott aphorisztikusan, de mindig mélyre világítótlanul vizsgálja az észrevételeknek egész sora azt az utat, mely Ady Endrét elvezette Istenzhez... Az analízist el kell olvasni, az árnyalatoknak és megvilágításoknak teljes sorával... Az ilyen leltár készítése nagyon kényes munka és nagyon fontos munka.“

Ismerető ezután Hatvany könyvéből idézget, majd így zárja be cikkét: „Öt vagy tíz ilyen megjegyzés sulyt adna egy nagy könyvnek és a kis füzetben jóval több ilyen megjegyzés akad, mint öt vagy tíz.“

SPORT

A testgyakorlók győzelme Barcelonában

Nem várt jó hírt hozott a posta, a Magyar Testgyakorlók Köre Barcelonában fényesen szerepelt, első nap 1:0 arányban győzött, a reváns mérkőzés 2:2 döntetlennel végződött. E két mérkőzéssel a tura első balsikereit felelteti a magyar bajnoksapat és egy csapásra nevezetessé teszi az idei turát, mert eddig se kontinentális, sem angol csapatnak nem sikerült a spanyol futballközpontot vereség nélkül elhagyni. Emeli az eredmények értékét, hogy a csehek büszkesége a Spárta kétszer kikapott, a Slávia egyszer győzött és egyszer vereséget szenvedett. Tehát a Football Klub Barcelona igen jó formában volt január 5. és 6.-án, amikor a magyar csapattal megmérkőzött. Az sem elfogadható kifogás, hogy tartalékokkal állott ki a spanyol csapat, mert az előzetes meccsek és az utazás fáradságai nagy hendikepet jelentettek a MTK számára, ha hozzá tesszük, hogy Orth az első nap féldíjében harcképtelenné vált, egy a győzelem értéke még magasabbra becsülhető.

Hogy mit jelent Barcelonában győzni, azt nehezen érti meg az olvasó, ha nem volt még Spanyolországban. Barcelonában circa 1 millió lakos közül negyed millió futball-érdeklődő. A futball jelenleg bikaviadalpótlék a spanyolok számára, a dígók eladják matracukat, csak hogy megfizethessék a felpézeta belépődíjat. Nemesak szenvedélyes-ségüket vitték a bikaviadallatogatók át a futballarénába, hanem hasonlóan miként a legerősebb és legügyesebb bikának is ott kell maradni a küzdőtérén, úgy a barcelonai publikum elvárja, sőt megköveteli a futballbika letiprását. Még nem fordult elő, hogy valamely csapat, amelyik az első nap győzött, az épkézláb ment volna el másnap. Nem is szólva a bírőról, akik pártosság tekintetében minden kontinentális ellenféllelnek százban ötven előnyt adhatnak. Amit a spanyol bíraktól láttunk, az felülmúl minden eddig látottat, folt nem ismernek, tizenegyet két kézzel szórják, viszont offsidót annyit és akkor adnak, amikor a hazai csapat érdeke megkívánja. Megtörtént tavaly télen, hogy a semleges bíró kiállította a barcelonai jobbösszekötőt, mert életveszélyesen játszott, erre rövid tanácskozás után a csapat elhatározta 25.000 néző előtt a pályán, hogy nem engedni a megbüntetett játékost kiállítani, mire a bíró félbeszakította a játékot és a vendégsapattal együtt levonult a pályáról. FC Barcelona elnöke berohant az öltözőbe és jóakarattal figyelmeztette a bírót és a csapatot, hogy játszó tovább, mert ő nem ura a helyzetnek, a megvadult publikum meglincseli a csapatot, ha nem játszik tovább. A közönség magatartásától láttuk, hogy nem tréfa az elnök figyelmeztetése és akarva-nemakarva kimentünk a vágóhidra, ahol a futballnak nevezett bikaviadalt végig csináltuk.

Külön fejezetet érdemel a délspanyol publikum. Az északiakat kis jóakarattal normális embereknek nevezhetjük, bár magatartása

megszégyenítene az erzsébetfalvai apacsokat is. Barcelonában a közönség autószirokat visz magával, nagy meccseken 20—25.000 néző van kint, majdnem a fele nő. A nők legalább olyan lármások, mint a férfiak és még elfogultabbak, mint a férfiak — ha ez egyáltalában lehetséges. Maga a közönség 3 gól hátrányt jelent, nem is szólva a bíróról.

Ez a hosszú mese korántsem a barcelonai csapat értékeléséért miatt történt. FC Barcelona tudása alapján is a kontinens vezető egyletei közé tartozik. Plattkó kapust nem kell bemutatunk olvasóinknak, képességei kritikán felül állnak. A hátvédek közül Martínez a jobbik, mindkettő gyors és jól szerelnek. Sancho center, valamint az oldalhalkok pompásan fejlenek, technikai képzettségük semmiben sem marad az MTK iskola mögött. Tempóbirásuk nagyobb, mint ellenfelüké, amit a klíma megszokottsága, a pálya ismerése okoz. A csatársorban csak három nevet említettünk, Pierre jobbszélő, Aleantara balösszekötő és a fedezetorból előrerúkkolt Sametiart. Az említett játékosok minden európai válogatott csapatban jól megállják helyeiket.

Elitélőleg nyilatkoztunk „Az Ember“ utolsó számában az idei téli turáról, mert a csapatok kevés sportbeli sikert értek el és féltünk, hogy az utazás letöri a csapatokat, ami a magyarok olimpiai szereplését károsan befolyásolja. A testgyakorlók barcelonai játéka azonban dicsőséget hozott az egyetemcs magyar sportnak. A Spárta-Slavia-Veres FC Barcelonát saját otthonában legyőzni spanyol bíróval, olyan teljesítmény, amelyre nemcsak az MTK, hanem az egész magyar sporttársadalom büszke lehet. A barcelonai eredmények egy csapásra favoritot csináltak a magyar válogatott csapatból a májusi olimpiáson. *Ceve*

Rémhírek az UTSE-ről. Az úpesti csapat olasz turáját nem közvetlenül az egyesületekkel, hanem egy itáliában élő Tumer nevű játékos közvetítésével kötötte le. Utolsó mérkőzését az UTSE Ponzianában játszotta, ekkor kellett volna a turarendezővel elszámolni. Tumer megszökött. Pénzhiányában még egy meccset kötött le az UTSE, amelynek ellenértékéből fedezi a hazatárási költségeket. Tanulság: Turát csak komoly egyletekkel és pedig közvetlen levelezéssel szabad lekötni és nem ügynök közbejöttével, akinek semmi köze sincsen a sporthoz.

Károly Jenő. A magyar futball-professor, Károly Jenő, a MTK egykori válogatott játékosja jelenleg, a turini Juventus tréner. A 33-asok és a Törökvs Károlyra bízta turájuk rendezését. Ezzel szemben a Torna Klub, aki nem is levelezett Károlyval akinek tehát semmi köze se volt a Budapesti Torna Klub turájához — Károlyellenes cikkeket közölt a magyar sportlapokban. Örömmel állapítjuk meg e helyen, hogy a népszerű tanár ur sportszerűen viselkedett úgy a 33-asok, mint a Törökvs-szel szemben.

Főszerkesztő: **GÖNDÜR FERENC**
A szerkesztésért felelős Antal J. Viktor.
Szerkesztőség és kiadóhivatal V., Hamburgerstrasse 20., II/7.

Praai szerkesztőségünk:
Praha Vinohradý Ziyhova 12.

„Az Ember“ telefonszáma: 82-3-13

Perzsa-szőnyegek

Nagy választék mindennemű legújabb szőnyegekben — Kévtelen behozatal Perzsiából — Saját gyártmány

A. Novzari, I. kerület, Operngasse 14. sz.

Megjelent! Megjelent!

Hatvany Lajos
új könyve

Ady világa. Isten könyve. I. Találkozás istennel. Pegasus-Verlag kiadása. **

Párisban
„Az Ember“ képviselője
Georges Bölöni
5 Rue Rameau Paris 2-na
Minden magyar könyv és gazdag tartalmú olcsó naptárak kaphatók